RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 238(XI.) Datum: 19.8.1968

OBSAH

Dr. Dušan BENEŠ (Rudé Právo)	OBĚH BANKOVEK, STÁTOVEK A MINCÍ	str. 2
Zdeněk ŠEDIVÝ (M. Brožík) (Rudé Právo)	JE VÝHODNÉ BÝT VĚŘITELI SSSR ?	str. 3
Doc. ZVARA & Doc. ŠINDELKA (Rudé Právo)	ŽIJEME V JEDNÉ ZEMI (Národnostní menšiny a jejich práva)	str. 4
Doc. Jiří SLÁMA (Rudé Právo)	NĚKOLIK UPŘÍMNÝCH SLOV K ÚČASTNÍKŮM PRAŽSKÉHO HYDE PARKU A NEJENOM K NIM	str. 6
Dr. Antonín ŠNEJDÁREK (Hlas Revoluce)	SUDETONĚMECTÍ REVANŠISTÉ SE ZNOVU AKTIVIZUJÍ	str. 8
(jn) (Práce)	UČÍME SE DEMOKRACII	str. 9
P.V. (Práce)	NÁŠ PŘIROZENÝ PŘÍTEL A SPOJENEC	str. 9
Red.čl. (Práce)	PRAŽSKÉ ZLOMKY HLAHOLSKÉ DO HARVARDU	str. 9
Antonín RÝPAR (Práce)	OBRODNÝ PROCES V KROMĚŘÍŽI	str. 10
Karel POLÁČEK (cy) (Práce)	ODBORY A NESTRANÍCI	str. 10
Ing.V.ZAHÁLKA (Fr.Větrovský) (Večerní Praha)	DLUHY NEJSOU JENOM BŘEMENEM	str. 12
Dr. Bohuslav KUČERA (Svobodné Slovo)	ABY SPRAVEDLNOST BYLA SPRAVEDLNOSTÍ	str. 13
Vilém HEJL (eš) (Svobodné Slovo)	NOVÉ POSTAVENÍ K231	str. 14
Dr. Miroslav JODL (Svobodné Slovo)	PRÁVO NA ODPOVĚĎ	str. 15
Red.čl. (Mladá Fronta)	DEN V REDAKCI	str. 15
Red.čl. (Večerní Praha)	OTÁZKY A ODPOVĚDI	str. 16
V. LUKÁŠ (Večerní Praha)	JEDNOTA NÁZORŮ, SLOV A ČINŮ	str. 17
(vl) (Večerní Praha)	NEVRACEJME SE K STARÝM METODÁM	str. 18
J. JUNGWIRTH (Zemědělské Noviny)	DEVĚTADEVADESÁTNÍCI	str. 19
Ing.V. ŠOLC (J. Falta) (Zemědělské Noviny)	BUDE-LI DEMOKRACIE VE STRANĚ, BUDE I V CELÉ SPOLEČNOSTI	str. 20

Nová fakta o našem hospodářství

Oběh bankovek, státovek a mincí

Informace, které se držely pod pokličkou ■ Události a stav oběživa ■ Kolik hotovostí drží obyvatelstvo

Otázka, kolik u nás obíhá peněz, zaměstnávala ekonomy i veřejnost po dvacet minulých let. Zodpovědět ji nedávno ministr financí a Státní banka opět začíná uveřejňovat pravidelné údaje, v nichž navazuje na stav obíhajících bankovek, státovek a mincí počátkem letošního roku. Zbývá tedy vyplnit mezeru v informacích, aby byl patrný i vývoj od peněžní reformy v roce 1953.

Před druhou světovou válkou činil na konci roku 1937 oběh bankovek, státovek a mincí 8042 mil. Kč; koncem roku 1945, po válce, výměně peněz a současném zvýšení cenové hladiny zhruba na trojnásobek předválečné úrovně, bylo vykázáno 28 197 mil.; maxima dosáhl koncem roku 1950 částkou 77 782 mil. a těsně před peněžní reformou, v červnu 1953, činil 52 239 mil.

V prvních letech po peněžní reformě výrazněji narůstal, jak se postupně obnovovaly a doplňovaly zásoby hotovostí. Později se oběh celkem pravidelně zvyšoval zhruba v souladu s růstem výplat, v posledních letech se jeho růst při zvyšujících se příjmech obyvatelstva poněkud zrychlil.

Rok	Průměrný denní stav (v miliónech Kčs)	Změna za rok
1954	6 399	
1955	7 270	+ 871
1956	7 983	+ 713
1957	8 455	+ 472
1958	8 971	+ 516
1959	9 437	+ 466
1960	9 482	+ 45
1961	9 459	— 23
1962	10 364	+ 905
1963	10 360	— 4
1964	10 746	+ 386
1965	11 661	+ 915
1966	12 328	+ 667
1967	13 848	+1520

Ze stavu na konci roku 1967 připadá 12 552 mil. Kčs na bankovky, státovek obíhalo za 151 mil. Kčs, mincí 374 mil. Kčs.

Poměr mezi průměrným denním stavem oběživa a objemem výplat hotovostí do hospodářství nevykazuje v dlouhodobé řadě výraznější výkyvy, přestože několikrát byl peněžní oběh ovlivněn i mimořádnými příčinami, které vyvolávaly zvýšení nákupů obyvatelstva nebo naopak vedly k zadržování hotovostí.

Týká se to např. maďarských událostí (1956), pověstí o peněžní reformě (1957), dalších pověstí o peněžní reformě též v souvislosti se zprávami o připravovaném zhodnocení rublu (1960), napětí kolem berlínské otázky (1961) a karibské krize (1962) a určité zdrženlivosti ve druhé polovině roku 1966 v souvislosti s očekávanými úpravami cen.

Obrátka peněz měřená počtem dnů, po který zůstává 1 Kčs průměrně v oběhu, se udržuje rovněž dlouhodobě přibližně na stejné úrovni (v letech 1962 až 1965 se pohybovala mezi 29,3—29,8 dne) s výjimkou posledního roku, kdy stoupla na 31,8 dne.

Rok	Celkový objem výplat do hospodářství* (v miliónech Kčs)
1954	88 502
1957	108 466
1960	119 124
1961	125 270
1962	129 205
1963	129 280
1964	135 061
1965	143 189
1966	151 315
1967	167 221

* Výplaty na mzdy, zemědělcům, důchody, nemocenské, výběry z vkladů atd.

Převážná část obíhajících hotovostí je v rukách obyvatelstva. Podle šetření banky připadalo z celkového stavu oběhu bankovek, státovek a mincí na konci roku na:

	(v mil. Kčs) 1963	1965	1967
pokladny peněžních ústavů, pošty a na cesty mezi nimi	529	672	840
pokladny podniků a organizací	279	300	364
součet	808	972	1 204
takže zbývá u obyvatelstva	8 164	9 272	11 673
neboť celkový vykázaný stav činil	8 972	10 244	13 077

Obyvatelstvo udržuje v rukách při růstu peněžních příjmů i vyšší běžnou rezervu peněz; tato obvyklá zásoba se zvyšuje tím, že při nerovnoměrném zásobování trhu a nedostatkovém zboží musí mít kupující pohotově připravenou potřebnou částku pro případ, že má možnost získat hledané zboží.

Dynamika růstu oběživa je v různých státech odlišná, vývoj v jednotlivých zemích vychází z různých ekonomických podmínek, zejména pohybu mezd a cen, stupně konjunktury, platebních zvyklostí atd. Nelze je proto srovnávat s našimi údaji; spíše lze jen pro informaci ukázat, jaké je jejich tempo růstu jak v zemích se stabilnějším vývojem, tak ve státech s rychlejším růstem hospodářských čísel:

Tempo růstu oběhu bankovek 1967/60

Itálie	211
Francie	160
Nizozemí	178
Dánsko	169
Rakousko	167
Švýcarsko	165
NSR	155
Norsko	155
Švédsko	152
USA	149
Belgie	148
Spojené království	135

V ČSSR se ve zmíněných letech zvýšil oběh hotovostí na 178.

Vývoj hotovostního oběživa je všude počítán k důležitým ukazatelům hospodářského vývoje. Není však možné — jak se někdy veřejnost domnívá — pokládat jej za tak jednoznačný, aby se z něj daly jednoduše odvodit závěry o měnovém vývoji, zejména inflačních či deflačních tlacích. Hotovostní oběh je součástí celkového oběhu spojeného s reprodukčním procesem, a proto otázku peněžní rovnováhy a měnové stability nutno zkoumat v širších souvislostech.

Dr. DUŠAN BENEŠ,
Státní banka československá

RUDÉ PRÁVO – 16. srpna 1968 – str. 1 a 3

Je výhodné být věřiteli SSSR?

Rozhovor s náměstkem ministra národohospodářského plánování Zdeňkem Šedivým, CSc.

V našich vztazích se Sovětským svazem jak v politice, tak v ekonomice přicházejí postupně na pořad i otázky považované až donedávna za choulostivé a k takovým patří i vzájemné úvěrové vztahy. Mnozí čtenáři například nechápou, jak vidí výhodným naše značně vysoké aktivum vůči SSSR. Usuzují: Nevelké Československo vystupuje ve vskutku neobvyklé úloze věřitele velmoci — poskytuje Sovětskému svazu úvěry řádu miliard devizových korun. Je to tak?

ŠEDIVÝ: Národohospodář, který rozumí věci, nepochybuje o tom, že naše věřitelská pozice vůči SSSR výhodná je a zabezpečuje dlouhodobě řadu našich naléhavých hospodářských zájmů. Jde o to, co se nazývá »značně vysokým aktivem«. Rozlišujme saldo, které plyne z běžného obchodu, a saldo z úvěrů účelového charakteru, poskytovaných na základě dlouhodobých dohod. Pokud jde o aktivum v náš prospěch z běžného obchodu, pohybuje se v posledních týdnech v rozsahu 20 až 30 milionů rublů, a to nepředstavuje víc než 2 procenta z ročního obratu obchodu s SSSR, který loni činil již 1750 milionů rublů. Aktivum z obchodu rozhodně netvoří velký problém. Vždyť prakticky jde o pouze týdenní předstih v dodávkách a sovětský partner by ovšem mohl toto aktivum hladce odstranit třebas tím, že by své nákupy některého zboží, na jehož vývozu máme zájem, prostě omezil, což by pro nás rozhodně nebylo užitečné. Jinak je tomu u účelových úvěrů, které poskytujeme SSSR na zabezpečení přírůstků těžby a dodávek některých klíčových surovin. Objem těchto úvěrů koncem roku 1967 činil 267 milionů rublů a během tří let dále stoupne na 450 až 480 milionů rublů.

To už jsou úctyhodné sumy, o tak by snad bylo dobře konkrétně prokázat ekonomické výhody, které nám plynou z úvěrů poskytovaných k financování investiční výstavby v SSSR. Například kalkulaci nákladů a přínosů z naší účasti na rozvoji sovětské metalurgie. Máme takový přehled?

ŠEDIVÝ: Náklady československé úvěrové účasti v sovětské barevné metalurgii se nám vrátí přibližně během osmi let, a to je doba návratnosti v průměru až o polovinu kratší, než bývá při investicích v tomto odvětví obvyklé. Přitom si takto pojišťujeme zvýšené dodávky sovětských barevných kovů, na jejichž nákup bychom jinak při současných světových cenách museli vynaložit například jen v letošním roce 36 milionů dolarů. Mimochodem, v tomto případě se nám také zřetelně vyplácí zásada dlouhodobě stabilizovaných cen.

Je podobně výhodná i naše účast na rozvoji sovětské těžby ropy? Zabezpečili jsme si naším úvěrem pouze dostatečně veliké a dlouhodobé dodávky, anebo s přihlédnutím k jinak nízkému, jenom dvouprocentnímu úroku se nám úvěr rentuje i ve výhodné ceně?

ŠEDIVÝ: Podle všech propočtů je transakce s ropou s přihlédnutím ke komplexu všech ekonomických podmínek pro československé hospodářství výhodná. Podobně průkazné cifry, jaké jsem uvedl v případě barevných kovů, kdy je úvěr splácen již počínaje rokem 1965, bude však možno uvést teprve na základě praxe. Zvýšené dodávky ropy na základě úvěrové dohody se totiž budou uskutečňovat teprve počínaje rokem 1971 a také naše dodávky na konto úvěru vlastně teprve začínají. Při dohodách o účelových úvěrech Sovětskému svazu bereme v úvahu všechna ekonomická kritéria včetně těch, která plynou z prognóz budoucího vývoje na světových trzích a na domácím trhu. Přitom nejde pouze o běžný úvěr a jeho splácení, neboť uzavřené dohody nám zajišťují zvýšené dodávky surovin i na dlouhá léta po splacení úvěru. Tak například ropy až do roku 1990, u barevných kovů do roku 1985 — tedy ještě 13 let po ukončeném splácení.

Tyto výhody lze jistě nejenom uznat, ale uvítat. Můžeme si však vzhledem k naší hospodářské situaci dovolit tak velkoryse pokračovat v poskytování úvěrů? Počítá se například, že i rozvoj těžby a dodávek sovětského plynu pro naše potřeby budeme opět spolufinancovat dalším investičním úvěrem?

ŠEDIVÝ: Od samého začátku jednání jsme sovětským partnerům zdůrazňovali, že forma účelových úvěrů nemůže být jedinou formou k zajišťování přírůstků dodávek nejdůležitějších surovin z SSSR k nám. Při takovém pojetí bychom nadmíru zatěžovali tvorbu a užití našeho národního důchodu, byť i ve prospěch budoucího efektu. Došlo ke shodě na tom, že formy dlouhodobých účelových úvěrů budeme nadále používat pouze výjimečně k částečné kompenzaci vysoké investiční náročnosti, plynoucí pro sovětského partnera ze struktury našeho vzájemného obchodu, typické vysokým podílem surovin v našem dovozu a vysokým podílem strojírenských výrobků v našem vývozu. Připomínám, že strojírenské výrobky z běžného vývozu nám Sovětský svaz platí hotově i v případech, kdy ve světě jsou obvykle prodávány na úvěr.

Při řešení problémů ve vzájemné spolupráci hledáme nové cesty, jak důsledně zabezpečovat oboustrannou výhodnost hospodářských styků. Při červnové návštěvě naší vládní a hospodářské delegace v Moskvě bylo předběžně dohodnuto, že o zvýšených dodávkách sovětského plynu uzavřeme zvláštní dohodu, podle níž ČSSR zvýší dodávky trub velkých průměrů pro výstavbu sovětských magistrálních plynovodů a tyto dodávky trub se stanou v transakci hlavní protihodnotou.

V červnu se ovšem v Moskvě nejednalo jenom o plynu. Slyšel jsem, že řada otázek, na nichž jsme měli zájem, však zůstala otevřena. Domníváte se, že porozumění z Černé nenadálí pozitivní řešení také všech těchto problémů, včetně sovětské pomoci při tolik nákladné a náročné urychlené modernizaci struktury naší výrobní základny?

ŠEDIVÝ: Jsem o tom přesvědčen. Z naší strany k tomu vytváříme všechny potřebné předpoklady. Domnívám se, že zmíněná dohoda o plynu může být v dohledné době uzavřena. Otázka sovětských dodávek pelet, která je pro nás velmi významná, protože na ní do značné míry závisí zvýšení efektivnosti naší vysokopecní produkce a jimiž částečně nahradíme dosavadní dodávky železných rud, není spojována s poskytnutím úvěru a bude vyřešena po obchodní linii. Hlavní problém tvoří sjednání takové ceny, která bude zabezpečovat potřebnou efektivnost jak sovětskému dodavateli, tak očekávaný ekonomický přínos pro naši metalurgii.

Nejsložitějším problémem je najít nejúčinnější cesty spolupráce s SSSR při modernizaci naší výrobní základny. Je pochopitelné, že tyto cesty hledáme především v našich vztazích se zemí, která má daleko největší podíl na našem zahraničním obchodě.

Jestliže Československo již řadu let je a ještě poměrně dlouho zůstane ne tak docela zanedbatelným věřitelem Sovětského svazu, můžeme naproti tomu očekávat i opačné úvěrové vztahy? Konkrétně: domníváte se, že SSSR případně najde možnosti, aby nyní pomohl Československu k urychlenému prosazení modernizujících strukturálních změn ve výrobě, případně poskytnutím devizové půjčky anebo půjčkou ve zlatě?

ŠEDIVÝ: Mé mínění jako experta by pro řešení této otázky nebylo v současné době asi směrodatné. Mohu pouze říci, že jsme společně se sovětskými experty dostali při jednání v červnu od vládních delegací našich zemí úkol ověřit také jiné způsoby možné spolupráce při urychlené modernizaci čs. výrobní základny, a to například cestou dodávek některých potřebných zařízení, která již jsou či budou v Sovětském svazu vyráběna na nejvyšší světové úrovni. V této práci se ještě bude pokračovat.

Rozmlouval M. BROŽÍK

RUDÉ PRÁVO – 16. srpna 1968 – str. 5

Národnostní menšiny a jejich práva

Žijeme v jedné zemi

V tisku, rozhlase a televizi je národnostní problematika předkládána veřejnosti převážně jako řešení česko-slovenského vztahu, federativního uspořádání. Jen málo pozornosti je věnováno národnostním menšinám.

Menšiny sice tvoří relativně malé procento obyvatelstva naší republiky: proti předmnichovským poměrům jejich podíl klesl ze 36 % na 6 %, na Slovensku z 24 % na 14 %. Ovšem v poměrně rozsáhlých smíšených oblastech republiky se denně a v masovém měřítku setkávají tisíce příslušníků obou národů a menšin, a proto je řešení jejich vztahů velmi důležité. Naše dosavadní řešení menšinové otázky má některé pozitivní momenty. Ovšem možnosti, které nám dává právě socialistická demokracie, zdaleka nebyly využity.

Podle odhadů z r. 1965 (vycházejících z tendencí vývoje po sčítání lidu v r. 1961) žilo v ČSSR 551 tisíc příslušníků maďarské menšiny (z toho v českých zemích 19 tisíc), 69 tisíc Poláků (z toho na Slovensku 1 tisíc), 56 tisíc občanů ukrajinské a ruské národnosti (používáme termínu Ukrajinci, i když se v poslední době opět obnovila diskuse o charakteru této menšiny — včetně problému, zda odpovídá název Ukrajinci či Rusíni), z toho 20 000 v českých krajích, a 134 tisíc příslušníků německé menšiny (z toho na Slovensku 6000). Vedle toho žije u nás několik desítek tisíc příslušníků i dalších národností (například Bulharů je kolem 6000). Nesmíme současně zapomenout na to, že v českých zemích největší menšinu tvoří Slováci (337 tisíc) a významnou menšinu na Slovensku tvoří 47 tisíc Čechů.

Národnostní menšiny v ČSSR představují především typ pohraničních menšin. Vývoj jejich národního povědomí byl a je značně komplikovanější než u obou hlavních národů — vyvíjel se od vědomí příslušnosti k původnímu národu k formování určitého vědomí existence jako národnostní menšiny a k novému vztahu k čs. socialistické vlasti.

Každá menšina představuje specifickou problematiku. Dvě menšiny jsou slovanské. Jazykové rozdíly u maďarské menšiny — spojené s charakterem osídlení, počtem inteligence, odlišnou sociální strukturou atd. — vedly až k vytvoření určité jazykové bariéry v jižních okresech Slovenska. Rovněž geografické rozložení je odlišné. Velké části maďarské a polské menšiny žijí poměrně kompaktně, ovšem značná část menšin žije v rozmanitém promíchání s Čechy a Slováky i jinými národnostmi.

Pohled do historie

Vývoj vztahů a postavení menšin od r. 1954 probíhal rozdílně. Zrovnoprávnění ukrajinské menšiny nostupovalo rychle již od r. 1945 a do r. 1950 existovala dokonce její národní reprezentace v podobě Ukrajinské národní rady (Prjaševština). Tak dochází k jejímu zrušení, k násilné ukrajinizaci národně silně dezintegrovaného obyvatelstva, ke změně církevní orientace (od řeckokatolické církve k pravoslaví), což vedlo k projevům odporu, jenž se částečně projevil v umělém hlášení se ke slovenské národnosti. Tento problém trvá ještě dnes. Maďarská menšina měla po válce podobné postavení, jako německá. Část obyvatel byla vysídlena, většinou inteligence, část byla vyměněna za Slováky z Maďarska, jiní se ze strachu před odsunem přihlásili ke slovenské národnosti, 50 tisíc Maďarů se muselo vystěhovat do českého pohraničí, maďarští komunisté byli vyloučeni ze strany atd. Maďarská menšina dostává občanská, politická a národnostní práva (zásada dvojjazyčnosti, školství v mateřském jazyce, účast v politické správě státu) až po r. 1948. Přitom zásady jazykových práv pro Maďary — velmi všeobecně — byly v jižních okresech Slovenska stanoveny až v r. 1952.

Problémy s politickým zrovnoprávněním se vyskytovaly i u polské menšiny. Jazykové zrovnoprávnění v obcích obývaných polským obyvatelstvem bylo stanoveno až v r. 1956.

Zbytku německé menšiny byla prakticky od r. 1950 do r. 1960 věnována určitá péče o kulturní vyžití. Po přijetí ústavy v r. 1960, která o občanech německé národnosti vůbec nehovoří, přestala i tato péče fungovat.

Zejména v letech 1950—53 byli, stejně jako u slovenského národa, perzekvováni u menšin tzv. buržoazní nacionalisté, což mělo vliv na deformaci menšinové politiky státu.

Pozitivní stránkou řešení postavení menšin byla především péče o kulturní vyžití menšin ve svém jazyce. Ústava z r. 1960 si všímá vlastně jen této stránky kromě zabezpečování stejných občanských práv, což je samozřejmost. Rozvinula se vydavatelská činnost v jazyce menšin, činnost ochotnická, divadelní, existující rozhlasové relace, jsou titulkovány filmy apod. Masově se rozvinulo školství (s výjimkou německé menšiny), kde zejména v nižších typech se vyučuje v mateřském jazyce příslušníků menšin. K zajištění kulturní činnosti byly vytvořeny 3 kulturní spolky či svazy (pro menšinu maďarskou, polskou a ukrajinskou). Jelikož neexistovaly zvláštní orgány pro národnostní reprezentaci menšin v ČSSR, začaly tyto spolky hrát úlohu této reprezentace. Veškerá tato činnost ovšem dlouho postrádala odborné řízení. Teprve v poslední době vznikla při centrálních orgánech zvláštní oddělení pro řízení školské a kulturní politiky ve vztahu k menšinám.

Snažili jsme se sice zajistit účast příslušníků menšin v našem zastupitelském systému odzdola nahoru a dodržovali jsme při tom poměrné zastoupení. Státoprávně jsme ale menšiny nechápali jako specifické etnické celky, pouze jako jednotlivce, resp. »občany té a té národnosti«. Proto nemáme dodnes národní orgány menšin, nebyly rovněž vytvořeny zvláštní instituce pro řízení politiky vůči nim. Nestanovili jsme ústavní a zákonné záruky národnostních práv a centrální ochrana těchto práv vlastně ani neexistovala. Vláda 17. 6. 1952 a sbor pověřenců 1. 7. 1952 sice vytyčily tzv. jazyková práva zásady dvojjazyčnosti v národnostně smíšených oblastech stejně jako zásady politického zastoupení menšin v národních výborech a jiných organizacích. Tato usnesení ale nikdy nebyla veřejně publikována ani shrnuta do právních předpisů a nikdy nebyla v plném rozsahu uskutečněna. Příslušníkům obou národů — Čechům a Slovákům — zůstala tato nařízení prakticky neznámá.

Bez právně zaručených norem lze těžko uskutečňovat správnou národnostní politiku. Zvláštní komise pro zkoumání národnostní otázky při ÚV KSČ předložila sice již před XIII. sjezdem KSČ řadu návrhů, ovšem nebyly vzaty v úvahu. Škoda, protože mnohé dnešní diskuse bychom mohli mít již dávno za sebou.

Současná situace

Demokratizační proces podnítil aktivitu i u národnostních menšin. Kulturní spolky začaly formulovat své zájmy a požadavky. V průběhu března r. 1968 se to projevilo v přijetí rezolucí, ve kterých se jménem celých menšin vyjadřují k politickým, kulturním, ekonomickým i jiným problémům. Tyto rezoluce vyvolaly vášnivou odezvu v tisku. Na Slovensku byl největší rozruch kolem rezoluce Maďarského kulturního svazu (Csemadoku).

V rezoluci Csemadoku z 12. 3. 1968 se upozorňuje např. na to, že menšiny nemají vlastní politickou reprezentaci. Rezoluce požaduje zaujmout oficiální stanovisko k minulosti, zejména

k postavení menšiny v letech 1945 až 1948. Navrhuje vytvořit příslušné výbory pro řízení politiky vůči menšinám při SNR, Národním shromáždění a sekretariát pro národnostní menšiny při vládě a příslušná oddělení při KNV. Současně jsou tu návrhy na návrat k původní územní organizaci jižních okresů Slovenska a na zlepšení poměrného zastoupení maďarského obyvatelstva v národních výborech a masových organizacích. Ve školské politice jsou tu požadavky, směřující až ke kulturní autonomii (správa školství menšinovými institucemi) atd.

Požadavky pléna a předsednictva Kulturního spolku ukrajinských pracujících obsahují některé podobné myšlenky. Všímají si např. ekonomických problémů, navrhuje se řízení škol školským orgánem menšiny, územní reorganizace, vytvoření národního zastupitelského orgánu pro menšinu, vznik mládežnické organizace na národnostním základě. V rezolucích je řada otázek diskusních, i sporných. Ovšem je třeba posuzovat tyto návrhy bez předsudků a uváženě.

Akční program KSČ po dlouhé době otevřeně zaujímá zásadnější stanovisko k problematice menšin. Formuluje potřebu národnostního statutu, který by upravoval »postavení a práva jednotlivých národností, zaručující možnosti jejich národního života a rozvoje jejich národní osobitosti«. Vyslovuje se pro přiměřenou reprezentaci v politickém, hospodářském, kulturním a veřejném životě, ve volených i výkonných orgánech. Požaduje vytvoření právních a institucionálních předpokladů, »aby národnosti měly možnost se vyjadřovat ke specifickým otázkám národnostního školství«. Vyslovuje se i pro to, aby z hlediska národnostních potřeb byly zřízeny vědecké a kulturní instituce a pracoviště.

Konkrétnější rozpracování nacházíme v akčním programu KSS. Zejména se vyslovuje pro vytvoření sekretariátu pro národnostní menšiny v čele se zodpovědnými funkcionáři SNR nebo slovenské vlády a doporučuje podobně řešit tento problém v celostátních orgánech.

Rovněž různé celostátní komise stranické i státní ústavené k rozpracování federativního uspořádání republiky se mají zabývat touto otázkou. Nebude to jistě lehká záležitost. Lze samozřejmě navázat na pozitivní stránky, které se již v praxi prováděly — národnostní školství, jazyková práva menšin, činnost kulturní.

Vážným problémem je politická reprezentace národnostních menšin. Minimem jistě by měly být státní sekretariáty při centrální vládě i vládách české a slovenské, parlamentní výbory, různé komise při orgánech stranických i státních. Dosavadní kulturní spolky asi nejsou právě nejšťastnější formou této politické reprezentace.

Mnoho vyřeší i národnostní statut či zákon, který dá první záruku národnostním právům, ať už jazykovým, školským atd. Některé základní momenty této úpravy je třeba vyjádřit i v ústavě. Tyto zákonné úpravy nelze omezit pouze na národnostní práva menšin v tzv. menšinových územích, ale je třeba některá základní národnostní práva poskytovat a chránit na celém území republiky pro každého příslušníka jakékoliv menšiny (Slováka v českých zemích, Čecha na Slovensku, Maďara v českých zemích, Bulhara v Československu apod.). **Jen maximální tolerance k národnostním zájmům může vést k širokému sblížení našich národů a národností.**

Hodně se v poslední době hovořilo o tom, že příprava federace má v českých zemích značné zpoždění za Slovenskem. Obáváme se, že řešení problémů národnostních menšin má zpoždění ještě mnohem větší. Otázky postavení národnostních menšin by měly být řešeny proto současně s federalizací. Tak jako skutečný demokratismus a internacionalismus českého národa je dnes prověřován na jeho postoji k federalizaci a ke slovenské otázce, je skutečný demokratismus a internacionalismus jak českého, tak i slovenského národa prověřován na jejich postoji k řešení problémů a postavení národnostních menšin v republice. A kdybychom tuto věc odkládali až po uskutečnění federace, vyvolali bychom podle našeho názoru oprávněnou nedůvěru národnostních menšin, zda to skutečně s demokratismem v národnostní otázce myslíme vážně.

Včasným a seriózním řešením této otázky budeme nejlépe zabránit rozněcování různých národnostních vášní a třenic, oboustranně extrémním požadavkům, projevům demagogie, nevraživosti a napomůžeme zlepšení soužití všech národů a národnostních menšin v naší republice.

Doc. dr. JURAJ ZVARA, CSc.,
Doc., dr. JAN ŠINDELKA, CSc.

RUDÉ PRÁVO – 17. srpna 1968 – str. 3

Několik upřímných slov

k účastníkům pražského Hyde Parku a nejenom k nim

Skoro každý večer v tomto týdnu jsem byl na Příkopech u Myslbeka. Poslouchal jsem, díval jsem se a přemýšlel. Nedělal jsem to proto, abych snadno dospěl k jednoduchému a paušálnímu — odsuzujícímu nebo schvalujícímu — názoru. Nebylo by to správné a spravedlivé ve vztahu k tak složité a vnitřně diferencované skutečnosti.

Doc. JIŘÍ SLÁMA

Nemohu souhlasit s výkřikem staršího pána: »To jsou lidi, kterým se nechce dělat! Nejlepší by bylo zavřít je do koncentráku!« Nemohu souhlasit s paní, která rozčileně zaútočila na dva mladé chlapce, kteří beze slova stáli a dívali se, »argumentem«, kterým se zřejmě chtěla vyrovnat s diskusemi, ve kterých neúspěšně dokázala obhájit svůj názor a které jí asi proto byly krajně nepříjemné: »Co vy už jste v životě dokázali?«.

Nemohu zrovna tak souhlasit s těmi, kteří místo věcné argumentace, jež by mohla přivést k poznání pravdy (a ne k »vítězství« mé »pravdy« nebo — lépe řečeno — mnou předem zaujatého názoru), **utloukají** názor a argumenty protivníka tím, že se snaží tohoto protivníka postavit všemi možnými prostředky do špatného světla jako osobu nebo ho prostě umlčet využitím své početní převahy.

Když s někým diskutuji a začnu ho najednou zpovídat z jeho osobních údajů (má-li auto nebo ne, kolik má platu) s cílem, abych zdiskreditoval jeho názor, nebo když na něj jednoduše začnu křičet: »Co vy nám můžete povídat?«, tak jsem to byl já, kdo v tomto případě **zrušil** diskusi, kdo **zrušil** demokracii, kdo **zrušil** Hyde Park — pokud ovšem ten Hyde Park chápu jako demokratickou formu, jako součást, třeba i malou, demokratického systému.

»Zrušení« Hyde Parku může tedy být dosaženo nejenom přímým násilným zásahem státních orgánů, nejenom oklikou — jeho »přesunutím« na letnou nebo třeba do Vokovic nebo jeho vytlačením prodejem okurek. Toto »rušení« Hyde Parku uskutečňují dnes a denně ti, kteří jej považují ne za místo skutečné diskuse, kde lidé hledají pravdu o své společenské minulosti, přítomnosti a budoucnosti, ale za místo, kde jde o to, ubíjet jiný názor a dosáhnout, třeba i zákeřně, »ranami pod pás«, vítězství jakéhokoliv předem zaujatého a předpojatého názoru.

Zvlášť důtklivě je třeba toto připomenout těm, jejichž názor je v tu kterou chvíli v Hyde Parku většinový. Pravděpodobně — pokud to myslí vážně s demokracií a diskusí — si tam nechodí notovat s těmi, kteří mají stejný názor jako oni. To by pro ně nemělo brzy žádný jiný význam, než jaký například má společné modlení. Společné modlení může mít samozřejmě svůj zvláštní a nemalý význam, ale skutečná demokracie se bez něj obejde a už vůbec je nelze zaměňovat s diskusí. Kdo chce demokracii a diskusi, nejde se tedy do Hyde Parku modlit se stejnověrci, ale vyměnit si názor s kýmkoliv, kdo má názor odlišný.

Tedy: ti kdo chtějí poctivě diskutovat, a zvláště ti, kteří jsou přitom ve většině, by měli chránit diskusi především. Není nic lehčího než umlčet menšinový názor. Ale právě na postoji k menšině se měří opravdovost demokracie jako systému i stupeň demokratičnosti každého jednotlivce. Nezáleží na tom, je-li v daný moment tímto menšinovým názorem názor komunistický, protikomunistický nebo jakýkoliv jiný.

Žádám a prosím tedy: nerušte Hyde Park zevnitř! Neměňte jej z demokratické diskuse v jatka, na kterých se »porážejí« cizí názory. Kdyby taková »jatka« z Hyde Parku udělali sami účastníci, bylo by jeho zrušení vnějším zásahem pouze formálním dokončením díla, které bylo provedeno zevnitř. I morální právo stěžovat si, že se ruší demokracie nebo aspoň její kousek (i v nejlepším případě nemůže být Hyde Park ničím více než částí demokratického systému), by zmizelo. Spíše by se pak mohlo mluvit o odklizení mrtvoly demokracie, která byla mrtvá už předtím, než se její zrušení uzákonilo.

Toto se týká nejenom toho kousku demokratického systému, kterým má šanci být Hyde Park. Celý demokratický systém může odumřít zevnitř. A to tehdy, když se jeho účastníci začnou chovat tak, že jej sami ruší. Že jej přestanou využívat jako pole diskuse o společenských otázkách, jako prostředí rovných šancí pro různé názory a zájmy skupin a jednotlivců, jako formy, ve které lze dosáhnout maximální prosperity celku při plné ochraně každého jednotlivce. Když jej začnou zneužívat k opaku toho, čemu má sloužit. K okřikování a ubíjení cizího a zejména menšinového názoru. K potlačení některého oprávněného zájmu skupiny a jednotlivce. K omezování práv a svobody jedněch občanů a k privilegování druhých. K jakékoliv zvůli. Pak je demokracie ohrožena.

Především toto jsou situace, ve kterých se vždy najde dost lidí, kteří řeknou: »Vidíte je s tou jejich demokracií?« »Dávno říkáme, že demokracie je k ničemu, že moc demokracie škodí.« »Lidi nejsou dost zralí na všechnu tu svobodu.« »Musí se to vzít pevně do ruky.«

Těch lidí, kteří jsou ochotni »vzít to pevně do ruky«, se najde také dost. A nejvíc právě v tuto chvíli, kdy jsme teprve na začátku přechodu od nedemokratického systému k demokracii. »Volání minulosti« je pro mnohé ještě velmi silné. A patří k logice přeměny systému, že právě tito lidé a právě teď mají ještě silné mocenské pozice. Jejich moc zeslábla, a když se bude všechno dobře vyvíjet, tak časem zmizí úplně — ale právě v tuto chvíli jsou nebezpeční ne tak svým počtem, jako zbytky podílu na moci.

Tak tedy demokracii ohrožují v podstatě ti, kdo ji rozbíjejí zevnitř a zezdola, ti, kteří sice nejsou u moci, ale nechovali by se, kdyby se k ní dostali, o nic lépe než staří mocipáni (i když ve jménu nějaké jiné ideje) — i ti, kteří ještě mají mocenské pozice, kteří křečovitě usilují o návrat starého systému a poškozují naši mladou demokracii shora.

□ □

Když se na účastníky Hyde Parku obracím s výzvou, aby se snažili zachovat jej jako diskusi, jako formu demokracie, aby jej sami neměnili v něco, co už má s demokracií málo společného a co ji dokonce může potlačovat a ohrožovat (přímo i jako záminka ke zrušení demokracie), nepodléhám naivní iluzi, že moje slova mohou být s pochopením přijata u všech účastníků Hyde Parku.

Do parku chodí různí lidé — nejenom takoví, kterým jde o demokracii, o výměnu názorů, o poznání pravdy a o získání podpory pro neustále kriticky přezkoumávanou pravdu, kterým jde o pozitivní a demokratickou společenskou akci. Je řada účastníků, kteří mají zájem poznat a diskutovat, kteří chtějí pomoci rozvoji naší začínající demokracie konkrétní akcí, odklidit různé překážky jejího rozvoje, kteří chtějí využít možností, které poskytuje demokracie pro svoje vlastní společenské uplatnění. Bez lidí, kteří využívají demokratických forem k tomu, aby se společensky angažovali — ne k tomu, aby je rušili, ale aby je naplnili — je demokracie jenom možností. Teprve demokraticky se chovající společensky angažovaní lidé přeměňují demokracii ve skutečnost. Těmto lidem v Hyde Parku je třeba fandit, ať mají jakýkoliv názor — pokud to není názor, který sám o sobě popírá demokracii nebo je nedemokraticky prosazován.

Chodí tam však ještě mnoho jiných lidí, kterým vůbec nejde o účast na jedné z mnohých forem demokracie.

Vedle zvědavců, které přiláká každá atrakce — zejména v našich poměrech tak nová a neotřelá — jsou lidé, kteří celý Hyde Park chápou jako hec, jako recesi nebo případně, a to už je dost zlé, jako příležitost k zábavě z toho, že to někdo někomu zase dává, nebo dokonce jako příležitost k vlastní účasti na takovém nandávání. Je možno rozlišit lidi, kteří v Hyde Parku touží podle vkusu a vlastní úrovně i po zábavě velmi surové — předmětem té zábavy je tady ovšem člověk, samozřejmě, že druhý člověk. Jsou lidé, kterým nejde o to, slyšet názor tohoto druhého člověka, pochopit jej, poznat, vyvrátit nebo souhlasit. Jim totiž vůbec nejde o názor a diskusi, ale o více nebo méně hrubou zábavu z druhého člověka, o výsměch jeho životu, jeho názoru, ideálům, touhám a bolestem, o výsměšnou zábavu z toho, co má rád a co nenávidí, i z toho, čemu se obdivuje a čeho se bojí.

Ten, kdo chce takový Hyde Park, a ne Hyde Park jako formu demokracie, přispívá, jak už bylo řečeno, k jeho zrušení zevnitř. K tomu je také marné se obracet s výzvami tohoto druhu — **pokud svoje základní a výchozí stanovisko nezmění.** Moje počínání pro něj musí být směšné a vyrovná se s ním stejným způsobem, jakým se vyrovnává i v Hyde Parku s názorem někoho jiného. Ne diskusí, ale hecem nebo jiným způsobem, úměrným jeho úrovni. Od začátku mu přece nejde o názor a diskusi, ale o více nebo méně hrubou zábavu a o nějaký druh veřejné exhibice.

Je třeba ovšem po pravdě říci, že lidí, kterým by nešlo o nic jiného než o tento druh zábavy, je v Hyde Parku málo. Největší části účastníků jde opravdu o nějakou společenskou angažovanost — chtějí projevit svůj názor na minulých dvacet let, na dnešní společenské uspořádání, chtějí aktivně zasáhnout do budoucnosti naší země. Je však škoda (a demokratickému rázu Hyde Parku to neprospívá), že u řady z nich se tento určitý společenský názor, který by měl být předmětem diskuse, ať je jakýkoliv, dost často spojuje s dříve zmíněnou snahou případně i hrubě se pobavit na účet svého ideového protivníka. Někdo v tom snad dokonce vidí velmi důležitý prostředek boje za svůj názor a to pravé zničení názoru toho druhého.

To vše k demokracii a diskusi přirozeně nepatří — nelze ovšem popřít, že to je jedna z mnoha špinavostí běžných v politice, a to i v těch nejdemokratičtějších společnostech. Míra přiblížení se politiky principům morálky je totiž v různých zemích velmi rozdílná — nicméně je však vzdálenost mezi morálkou a politikou obrovská všude. Nejde však dnes u nás také o to, aspoň o trochu tuto vzdálenost ve všech oblastech zmenšit?

Chápu dobře také, že zejména v dnešní situaci se silně projevuje to, že společenský a politický postoj není jenom věcí rozumu, ale také citovou a zájmovou záležitostí. Postoj k minulým létům, ve kterých bylo mnoha lidem ukřivděno, a mnohdy velmi těžce, nelze často zaujímat bez prudkých emocí. Silné emoce se na minulost vážou jak u těch, které »komunistický« režim poškodil, tak i u těch, kteří v dobré víře přinášeli oběti — někdy neméně těžké — pro jeho nastolení a rozvoj — před válkou, za války i po ní.

Prudkost emocí těch prvých je násobena tím, že se mohou volně projevit teprve po desetiletích. U těch druhých je citový vztah k minulosti silně komplikován tím, že dílo, pro které leckdo přinesl v nejčistší víře opravdové oběti, je teprve nyní s hořkostí poznáváno i ve svých temných a hrůzných stránkách — v Hyde Parku přitom v přímé osobní konfrontaci s těmi druhými, s těmi, kteří se cítí ukřivděni, a s těmi, kterým bylo skutečně ublíženo.

Není tedy divu, že v Hyde Parku převládá názor nekomunistický a protikomunistický. Kdo z komunistů chce jít hájit minulost a dokáže, a zejména v takovém prostředí, hájit minulost, když je pro něj samotného, je-li poctivý, zdrojem tolika hořkých úvah a pochybností? Ultrakonzervativních komunistů, kteří stojí za minulostí se vším, co v ní bylo zlé, a vyjadřují se docela otevřeně o potřebě návratu ke starým poměrům, je málo a do Hyde Parku diskutovat nepůjdou. Neodpovídá to ani jejich názoru, který je nepřátelský jakékoliv diskusi, protože právě jim jde pouze o to, vzít to pevně (to jest mocenskými prostředky) do rukou.

Nejde však pouze o minulost. Jde také, a hlavně, o současnost a budoucnost. Jde o to, obhájit i v Hyde Parku boj, kterým progresivní část komunistické strany dlouho před lednem a zejména nyní po lednu splácí veliký dluh, který má u komunistické strany tato společnost, lid této země. Jde o to, obhájit program demokratických a progresivních komunistů. Je to velmi těžké. V Hyde Parku bohužel často převládá **paušální** protikomunistický tón. Na nekomunistický nebo protikomunistický názor má přirozeně každý právo. Každý u nás by však měl pochopit, ať už se mu to líbí či ne, že realita je taková, že demokracie v naší společnosti v dané konkrétní situaci není možno dosáhnout bez spojenectví všech nekomunistických demokratů s progresivní částí komunistické strany a tím méně proti ní.

Bez progresivních komunistů nebo proti nim je možno začínající demokracii v Československu jenom pohřbít. Vím, že tento názor má i mnoho nekomunistů. Sám se počítám mezi demokratické komunisty. Podepsal jsem a hájil 2000 slov také proto, že nad svoje spojení s protidemokratickými a konzervativními komunisty v jedné straně, vysoko stavím spojení s nekomunisty, pokud jsou skutečnými demokraty. Toto uvádím jenom jako nepatrný důkaz, pro který by měl být můj traktát brán jako poctivé slovo, se kterým je možno souhlasit nebo nesouhlasit, které by však nemělo být podezíráno ze skrytých a nečistých úmyslů.

Bylo by možno na mnoha skutečnostech ukázat, jak v Hyde Parku místy převládá paušální protikomunistický postoj, který rozbíjí spojení demokratických komunistů s nekomunistickými demokraty, který — jednoduše řečeno — násilím tlačí Dubčeka do náruče starých nebo nových konzervativních a protidemokratických komunistů.

Jeden hořký příklad za všechny: Několik lidí, kteří si uvědomili, že ovzduší Hyde Parku může některými svými rysy poškodit úsilí o demokracii, napsalo leták, ve kterém tento svůj názor vyjádřilo. Nechci hájit jejich text. Vyjadřují se sám za sebe dost jasně v tomto příspěvku. Jde mi o něco jiného. Neznám všechny ty lidi. Znám dost dobře pouze prvního podepsaného — Klementa Lukeše. O osudech tohoto nevidomého komunisty se mohla naše veřejnost leccos nedávno dozvědět z televizního rozhovoru s ním samým. Klement Lukeš je jedním z mnoha komunistů, kteří léta uvnitř strany bojovali za poslednový vývoj a přinášeli pro to i osobní oběti. On sám neušel perzekuci dřívějších mocipánů.

Kolik nespravedlnosti je tedy nepochybně v tom, když byl leták s jeho podpisem vyvěšen ve čtvrtek v Hyde Parku s uvozujícím textem: Leták konzervativců.

Nejde však tolik o spravedlnost. Je těžké vymáhat ji. Lze také pochopit, že i demokratický komunista, který v tomto duchu dávno bojuje, cítí kus viny a těžko se proti takové nespravedlnosti brání. Nestavím však na první místo otázku: Je to spravedlivé? Ptám se především: Je to rozumné? Pomůže to k životu rodící se demokracii, anebo ji to promění v mrtvě narozené dítě? Nebo jinak řečeno: Jsme schopni vybudovat demokratický systém proti Lukešovi, proti Dubčekovi, proti demokratickým a progresivním komunistům?

Nejde o to, aby se demokratičtí nekomunisté podřídili demokratickým komunistům. Buďte nám partnery i oponenty! Udržujte si svůj odstup, na který máte plné právo. Mějte svoje vlastní požadavky. Neodmítejte však apriorně a paušálně naše stanoviska, protože jsme komunisté. Mějte na paměti, že demokracii nelze vybudovat válkou mezi demokraty, ale jejich spoluprací.

Vůbec neberu na lehkou váhu nedůvěru, kterou mají někteří nekomunisté i k progresivním komunistům. Nevidí po dvacetiletých zkušenostech dost záruk, že nebudou v budoucnu podvedeni. Neměli by však přehlížet, že mnozí demokratičtí komunisté už určité důkazy o tom, že se na ně lze spolehnout, v minulých letech a v minulých měsících podali. Není obtížné postavit se na stanovisko, které tyto důkazy z minulosti považuje za nedostatečné. V takovém případě nelze najít slova, která by přesvědčila, a s nedůvěrou jsou přijímány i činy.

Velmi se však mýlí ten, kdo si myslí, že jakékoliv partnerství ve světě — a tedy i mezi poctivými komunisty a nekomunisty v Československu těchto dní — se obejde bez úvěru, jehož správnost prověří teprve budoucnost. Každý má právo takový úvěr progresivním komunistům odepřít. Bude však muset dříve či později řešit otázku: Komu jinému jej poskytnout a s jakými zárukami? Je povinností poctivých komunistů, aby každému občanu této země tuto odpovědnou volbu umožnili, aby i uvnitř strany probojovali legalizaci takového politického systému, který dá každému občanu možnost takové volby. Bez ohledu na to odehrává se však už dnes a denně tato volba v pražském Hyde Parku a ve všech místech naší společnosti.

HLAS REVOLUCE, č. 16/68, 9. srpna 1968, str. 3.

Sudetoněmečtí revanšisté se znovu aktivizují

Vývoj politických názorů za tři let se v NSR vyznačoval posilováním realistických tendencí v chápání vztahů mezi NSR a jejími východními sousedy, tj. socialistickými státy ve střední a východní Evropě.

Důvodů bylo několik. Hlavně to byla ovšem skutečnost, že se stále zřetelněji ukazovala iluzornost představ o tom, že se podaří zvrátit celkový vývoj Evropy, který nastal po bezpodmínečné kapitulaci hitlerovského Německa v roce 1945. Evropa, vytvořená na porážce německého fašismu a na vítězství protifašistických sil, se stala stabilní a byla stále více akceptována jak evropským obyvatelstvem, tak i všemi hlavními silami, které rozhodují o světové politice ve světovém měřítku, jako trvalý útvar, který nebude možno v nejbližším historickém období změnit a z něhož je třeba při všech politických kombinacích a plánech vycházet. Za tohoto stavu se zcela přirozeně politika vlády NSR, zaměřená na stálé očekávání, že vznikne výhodnější situace, která jí umožní získat území, které Německo ztratilo v druhé světové válce nebo vůbec změnit stav věcí, který druhou světovou válkou nastal, stala anachronismem a hnala vlastně NSR do skutečné izolace, čímž ji do určité míry zábranou dalšího vývoje Evropy k systému evropské bezpečnosti a spolupráce. Za těchto okolností došlo k vytvoření velké koalice v NSR, která kromě jiného přijala i některé nové principy své zahraniční politiky, tzv. východní politiku směrem k socialistickým zemím ve střední a východní Evropě. Tyto principy jsou přirozeně důsledkem určité objektivní situace, která NSR k jejich přijetí donutila. Bylo by ovšem nesprávné nevidět skutečnost, že pomáhají současně realistickým silám v NSR k tomu, aby vnesly více rozumu, více konkrétnosti a více kladných prvků do zahraniční politiky NSR a tak přibližily chvíli, kdy NSR se zcela vzdá svých mýtů, které byly vytvořeny a živeny v minulosti, a stane se skutečně aktivním činitelem vytváření systému evropské bezpečnosti a spolupráce všech evropských národů.

Právě v této chvíli se znovu hlasitě ozvaly revanšistické organizace. Začaly tím, že napadaly ještě silněji než to činily dosud, všechny tzv. „Verzichtungspolitiker", to znamená politiky ústupků, a snažily se je pod pohrůžkami a všemi možnými jinými způsoby donutit k tomu, aby změnili svůj politický kurs. Nejaktivnějším mezi těmito skupinami se opět ukázalo Sudetoněmecké krajanstvo.

Po smrti Seebohma a Jaksche se do čela Sudetoněmeckého krajanstva dostal dr. Becher, bývalý nejbližší spolupracovník Henleinův a sudetoněmecké fronty, známý fašizující novinář a ideolog sudetoněmeckého fašistického hnutí třicátých let. Jeho základní politickou tezí se stalo: dostat se do kontaktů a do rozhovorů s Československem tak, aby budoucí vztahy mezi NSR a Československem byly připravovány za přímé účasti, ne-li za monopolního prostřednictví právě Sudetoněmeckého krajanstva. Analyzujeme-li celou tuto Becherovu koncepci, vidíme, že spočívá v podstatě na třech představách. Becher se domnívá, že se tímto způsobem podaří obnovit vliv Sudetoněmeckého krajanstva na západoněmeckou vnitřní a zvláště zahraniční politiku, že se Sudetoněmeckému krajanstvu podaří sehrát určitou roli v přímých kontaktech s Československem a tak donutit Československo k eventuálním ústupkům vůči sudetským Němcům a za třetí že se opět podaří sudetoněmeckým politickým pravicovým organizacím sehrát roli samostatného faktoru ve střední Evropě při všech dalších uspořádáních vztahů mezi středoevropskými zeměmi a národy.

Je možno si položit otázku, co vůbec opravňuje Bechera a vedení Sudetoněmeckého krajanstva k tomu, aby si vytyčily takovéto velikášské myšlenky. Jak v minulosti i v současnosti nacházíme odpověď na tuto otázku u těchto lidí vždy v hluboce nerealistickém, fantastickém, někdy fantasmagorickém chápání světového vývoje a v určité snaze po egocentrismu, který vedl politickou činnost sudetoněmeckých předáků v minulosti a vede ji i dosud, i když po tolika zklamáních by měli být alespoň nyní už poučeni. Právě tím byli a jsou nebezpeční. Právě tímto nerealismem a tímto konzervativním lpěním na utkvělých představách, které se naprosto rozcházejí se skutečností. Byli nebezpeční v minulosti, poněvadž stáli od konce XIX. století, kdy se sudetoněmecké hnutí stalo samostatným politickým činitelem, vždycky v cestě dorozumění mezi národy ve střední Evropě, zvláště mezi českým a německým národem, a zůstávají nebezpeční i v současnosti.

Jako v minulosti i v současnosti pracují osvědčenou metodou, tj. zastrašováním, terorem a provokacemi. Zastrašováním a terorem především v tom, že vyhrožují všem, kteří se snaží o skutečné realistické dorozumění mezi národy Československa a NSR na jediné možné bázi, tj. na bázi uznání současného stavu v Evropě v celé jeho šíři a ve všech jeho důsledcích. Terorem, poněvadž se pokoušejí zabránit tomu, aby se západoněmecké obyvatelsvo dozvědělo pravdu o jejich minulé činnosti a aby se dozvědělo, že socialistické Československo chce žít v míru a v dobrých sousedských vztazích s NSR. Proto např. rušili a nakonec rozbili diskusi k mé přednášce, která se konala na frankfurtské universitě letos na jaře. Proto se Sudetoněmecké krajanstvo dokonce rozhodlo, že bude rušit všechny mé budoucí veřejné projevy na území NSR. Proto např. sudetoněmecký tisk a zvláště Sudetendeutsche Zeitung vede soustavnou kampaň proti všem mým vystoupením a přednáškám a statím a označuje mne za starého propagandistu Novotného a za starého stalinistu, „Altstalinist". Cíl je jasný. Jde o to, znemožnit západoněmeckým lidem styk se mnou, znemožnit, aby se dozvěděli ode mne a od ostatních Čechoslováků skutečnou pravdu a aby skutečně společně s nimi hledali cesty mírového soužití a dobrého sousedství.

Konečně sahají k přímým provokacím. Takovou provokací má být např. sraz sudetoněmeckých organizací v Schirndingu těsně na čs. hranici, kde mají být znovu vyhlášeny velmi tvrdé a nesmlouvavé požadavky Sudetoněmeckého krajanstva, revanšistické požadavky, namířené proti Československu, o jejichž přijetí přirozeně nemohlo být ani v minulosti a nemůže být ani kdykoliv v budoucnosti řeči. Bude to požadavek platnosti Mnichova, nebo alespoň dočasné platnosti mezi koncem září 1938 a 15. březnem 1939. Bude to požadavek na zrušení odsunu Němců z Československa, který byl proveden v plném souhlasu s Postupimskou dohodou, bude to požadavek na navrácení sudetoněmeckého majetku, bude to hrozba Československu, skrývající se pod tzv. právem na vlast, které má umožnit celým budoucím generacím, které se již v této zemi nenarodily a nemají s ní vůbec nic společného, aby kdykoliv se jim zachce, mohly rozhodovat o jejím osudu.

Činnost Sudetoněmeckého krajanstva je tedy pokračováním oné činnosti sudetoněmeckých fašistických organizací, které jsme znali v třicátých létech. Je jejím pokračováním jak v používaných metodách, tak v základních ideologických principech, na nichž celá tato politika spočívá. Je pro nás varováním, varováním, kterým si tím více připomínáme, že se blíží 30. výročí Mnichova.

Dr. Antonín Snejdárek

PRÁCE - 13. srpna 1968 - str. 3

Ještě Pragovka

Učíme se demokracii

PRAHA (jn) — Včera se sešli zástupci pražských listů a dělníky Pragovky na besedě, kde se měly ještě vyjasnit některé okolnosti okolo neblahého dopisu skupiny pragováků, jenž byl v kritických dnech napětí uveřejněn v moskevské Pravdě. Je již celkem známo, že se drtivá většina osazenstva jasně distancovala od soukromé akce jednotlivců, kteří ovšem měli až dosud v závodě dost vlivné pozice, v hospodářských funkcích, ve výboru KSČ a zejména v milici. Hlavní iniciátoři byli již z důležitých funkcí odvoláni, kolektiv k nim zaujal nekompromisní stanoviska, i když dneska svého neuváženého činu veřejně litují. Do závodního časopisu pět organizátorů podpisové akce napsalo, že nepředpokládali, že jejich rezoluce, která sledovala jiný cíl, bude zneužita v kampani proti naší republice.

Na besedě se ukázalo, že dopis skupinky byl přece jen k něčemu dobrý. Popohnal obrodný proces v Pragovce a vedl k rozbití zájmového sdružení těch, kteří mu nepřáli. Na druhé straně se novináři dohodli se zaměstnanci Pragovky, že se oprávněná kritika nesmí zvrhnout v hon na čarodějnice, v existenční znemožňování, nerespektování zákoníku práce atd. Zdá se, že po včerejší besedě bylo toto nebezpečí, pokud vůbec hrozilo, zažehnáno.

Závěrem máme prosbu k široké veřejnosti, aby neztotožňovali Pragovku s několika staromilci, kteří si udělali ostudu. Byli jsme mezi pragováky a můžeme říci jedno: jsou to správní lidé, hrozně je mrzí, že někdo hausíruje jejich jménem, pořádek si ale dělají a udělají.

PRÁCE - 11. srpna 1968 - str. 1

Náš přirozený přítel a spojenec

Napíši to krátce. Náš návrh není třeba široce zdůvodňovat. Má skutečně podporu občanstva. Navrhujeme vládě naší republiky, aby pověřila ministerstvo zahraničních věcí iniciativou a návrhem k uzavření smlouvy o přátelství a spojenectví s Federativní socialistickou republikou Jugoslávie. Toto přátelství a spojenectví má dlouholeté přirozené citové i politické základy. Bylo, jak známo, násilně přerváno rozhodnutím Informbyra z roku 1949, kdy na jeho pokyn naše někdejší vláda následovala Moskvu a jednostranně vypověděla smlouvu o přátelství a spojenectví s Jugoslávií, uzavřenou 9. 5. 1946. Nadešel čas udělat i po diplomatické stránce tečku za tím, co naše obyvatelstvo zavrhlo již dávno, za dědictvím Informbyra.

Ať žije přirozené přátelství a spojenectví Československé socialistické republiky a Federativní socialistické republiky Jugoslávie!

P. V.

PRÁCE - 15. srpna 1968 - str. 5

PRAŽSKÉ ZLOMKY HLAHOLSKÉ DO HARVARDU

Světoznámý slavistický badatel, jeden ze zakladatelů pražské lingvistické školy, prof. Roman Jakobson (Harvardská universita v USA), který po dlouhém období „nemilosti" ze strany čs. politických činitelů Novotného éry opět navštívil Prahu, opakoval pražské vědecké veřejnosti nabídku, kterou vyslovil poprvé v roce 1935, že na Harvardské universitě prozkoumají „pražské zlomky" — vzácnou památku staroslověnské kultury v Čechách. Nyní se předseda ČSAV akademik František Šorm a náš přední slavistický badatel akademik Bohuslav Havránek vyjádřili, že z Jakobsonovy opakované nabídky mají radost a že jsou ochotni pro to, aby ji naše věda s povděkem využila.

PRÁCE – 12. srpna 1968 – str. 1

Obrodný proces v Kroměříži

Více než 17 000 občanů města Kroměříže stvrdilo svým podpisem věrnost zásadám politické linie Alexandra Dubčeka a souhlas s akčním programem KSČ. Impuls k tomuto manifestačnímu plebiscitu nevzešel však z plén OV KSČ, jak právem kroměřížská veřejnost očekávala po proklamaci o podpoře obrodného procesu ale z iniciativy hrstky prostých občanů, členů KSČ a nestraníků. Tento prostý fakt nutí k zamyšlení, zda někteří funkcionáři jsou schopni plnit nové stranické úkoly a být hybnou pákou a oporou straně při dokončení obrodného procesu. A nejen funkcionáři, i řada vedoucích hospodářských činitelů asi ze zvyku čekala na pokyny „shora". Pokud ještě dnes není někomu jasné, kam se má zařadit, nezbývá než znovu pozorně si přečíst pasáž ze seriálu Oty Šika: „Řídící pracovník, to musí být synotizující hlava, hnací motor. Každý vedoucí si vytváří aparát k obrazu svému. Slabý vedoucí má jedinou starost. Přibrat takové lidi, kteří ho nepřerostou, kteří ho nemohou ohrozit, kteří dovedou dobře slyšet, chytat vítr a říkat mu, co rád slyší, kteří moc nekritizují atd." — A pokud se někdo dokáže ohodnotit jako slabý vedoucí, ať dělá stejně odejde. Mladá generace, odborně i politicky vyspělá, nemůže věčně čekat a přihlížet, jak ji vedou „dělesloužící ředitelé".

V každém městě se jistě najde dostatek konkrétních příkladů. V Kroměříži by mohli uvažovat o kvalifikaci svého ředitele s. Krupičce čističi a kuchaři Raj, prodavači Pramene s. Svobodovi, pracovníci pivovaru, s. Hučínovi, v domovní správě s. Valouškovi, zaměstnanci MěstNV s. Krajčovi a řadě dalších. (Ředitel Raj je zahradník, pivovar vede elektrikář atd.). Podnikové rady pracujících by jim jistě byly nápomocny při přeřazení do nových povolání, k nimž mají způsobilost.

Z redakční pošty

Svým rozhodnutím o odchodu by pomohli straně a občané našeho města by měli hmatatelný důkaz o tom, že obrodný proces je míněn vážně i v Kroměříži. Zatím mají oprávněné pochybnosti, ponevadž stále setrvává ve své funkci i předseda ONV s. Ambruz, který ještě na plenární schůzi ONV v dubnu letošního roku tendenčním způsobem nehčoval odpovědnou práci našich novinářů a redaktorů rozhlasu a televize. Mimo jiné ve svém diskusním příspěvku uvedl, že novináři a redaktoři sdělovacích prostředků urážejí prezidenta Novotného a že dělají paniku a chaos v našem státě. Nesmí se proto s. Ambruz divit, že lid se ptá, jak je možné, aby s. Ambruz a jemu podobní zůstávali na svých místech, když dávno ztratili důvěru široké veřejnosti a prakticky zastupují jen sami sebe. Co tomu říká okresní vedení KSČ a NF v Kroměříži? Možná, že se s. Ambruz opět zeptá — který lid? Proto odpovídám — přes 17 000 občanů našeho města a další tisíce našeho okresu kteří podepsali manifest věrnosti Alexandru Dubčekovi, kteří několik hodin po zveřejnění poselství občanů přicházeli se závazky, a nejen závazky, ale činy, kteří odevzdávali ze svého osobního majetku náušnice, prsteny, aby pomohli naší vládě upevnit naši měnu a celé národní hospodářství, zatímco s. Ambruz dělá dobrovolně advokáta A. Novotnému, který má lví podíl na naší dnešní neutěšené hospodářské situaci.

Mrzí mne, že toto všechno musím říkat já, dělník, komunista a důchodce, s tolik povolanějších z řad dělnické a inteligence. mlčí. Těm, kteří čekají na direktivy, vzkazuji, že nepřijdou, podmínky demokratického a humanitního socialismu si musíme vytvořit sami, a nejméně ve Kroměříži.

ANTONÍN RÝPAR,
dělník-důchodce, Kroměříž

Věříme, že OV KSČ v Kroměříži zaujme k dopisu A. Rýpara stanovisko a rádi s ním naše čtenáře seznámíme.

PRÁCE – 14. srpna 1968 – str. 1 a 4

Hovoříme s předsedou ÚRO Karlem Poláčkem

Odbory a nestraníci

● *Z více než pěti milionů pracujících, kteří jsou organizováni v Revolučním odborovém hnutí, je drtivá většina nestraníků. Je obecně známo, že deformace minulých let, jež zavedly i do odborů mocensko-direktivní systém, vzdálily je jejich ulastnímu poslání, vyvolaly nezbytně v povědomí mnohých odborářů, zejména nestraníků, pocity odcizení odborové organizace skutečným zájmům a potřebám lidí. Jaké možnosti a záruky poskytuje nástin nového programu ROH a nová odborová politika k překonání starých chyb a zejména, jaké konkrétní možnosti a záruky dává nestraníkům, aby mohli plně uplatňovat svůj vliv na tvorbu i realizaci nové odborové politiky?*

Základní záruku spatřuji především v novém pojetí poslání odborů a v nové odborové politice, jak ji v hlavních obrysech vyznačuje nástin programu ROH, projednaný v červnu na celostátní poradě delegátů závodních výborů ROH, a který se v současné době dostává k posouzení členům odborů v základních organizacích a odborových orgánech.

Jak v nástinu programu, tak především již v prvních krocích praktické politiky v průběhu demokratizačního a obrodného procesu usilujeme důsledně a napiňování jedné ze stěžejních zásad, že totiž odbory budou dělat samostatnou politiku vůči státu a politickým stranám. Politiku — plně vyjadřující politické cíle dělníků, techniků, inteligence a ostatních pracujících, nekompromisně prosazující jejich sociální a lidské právo a důsledně obhajující zaměstnanecké zájmy a potřeby svých členů. V tom je nejlepší orientace, jak mohou odbory — tak jak to lidé od nich očekávají — nejspíše zaujmout v novém demokratickém modelu socialismu a v politickém a ekonomickém systému společnosti ono místo a váhu, jaké od nich pracující očekávají: mít „vlastní tvář", ale také „rovnou páteř", pevné „nohy" a v dostatek silný „hlas".

Myslím, že odbory již k takovému samostatnému pojetí politiky nastoupily. Dokladem toho je, že základ příští odborové charty, nástin programu Revolučního odborového hnutí, je výsledkem samostatného zpracování a přístupu.

Na rozdíl od minulého období nám ani stranické, státní či hospodářské orgány předem nic nepředepisovaly. Dále pak je tu skutečnost, že nástin programu je rámcový a čeká v sou-

časné celoodborové diskusi ještě na další konkretizování a doplňování podle specifických podmínek odborových organizací a orgánů. Nástin programu se nezrodil z nějakých úzce monopolizovaných představ centra nebo několika jedinců, nýbrž, abych tak řekl, z „horké" a naléhavé potřeby lidí v závodech, podnicích, na stavbách, v kancelářích atp., vyjádřené zcela konkrétně v tisících rezolucích a v desetitisících připomínek, návrhů a požadavků. To všechno, myslím, mluví pro to, že se podaří překonat vztahy odcizení minulých let mezi odborovou organizací a jejími členy, že lidé pochopí a plně podporují novou odborovou politiku, když mají možnost se přesvědčovat, že nový program se snaží co nejplněji vyjádřit jejich zájmy, konkrétně pracovní a sociální potřeby.

Jsme si ovšem vědomi, že jsme teprve na samém začátku úporného a trpělivého zápasu o znovuzískání důvěry lidí, která se v minulých letech tak neodpovědně prohospodařila. Ale již dosavadní aktivita, angažovanost a upřímný zájem tisíců pracujících o nový program odborů, lidí, kteří byli v minulých letech zatlačeni do lhostejnosti a pasivity, opravňuje k přesvědčení, že v nových podmínkách má odborová organizace dobré předpoklady, aby se v ní cítili doma všichni její členové.

Již nyní, kdy se vlastně teprve formuje nová tvář odborů, nový obsah jejich politiky, je potěšující předtím nikdy nebývalý zjev: s jakou otevřeností, upřímností se svěřují odborové organizaci tisíce lidí se svými starostmi, přáními a potřebami, jak se snaží svými nejlepšími znalostmi a zkušenostmi přispívat a spolupodílet na tvorbě a realizaci nové odborové politiky.

Jde nyní o to, abychom s tímto kreditem důvěry hospodařili co nejlépe, rozvíjeli jej a neustále obohacovali tak, aby se v přirozeném vztahu naplnila do písmene myšlenka, že odbory budou považovat za svou mateřskou organizaci, všichni její členové, bez rozdílu politické příslušnosti, národnosti i náboženství.

● *Porůznu se vyskytují názory, zda by nebylo správné a spravedlivé uplatnit v činnosti odborů a ve složení jejich orgánů zásadu paritního zastoupení?*

Podle mého názoru měla být v zastoupení a ve složení odborových orgánů vyjádřena skutečnost, že převážnou většinu členů odborů tvoří nestraníci. V nově volených závodních výborech se k tomu již také plně přihlíží. Nepovažuji však za správné uplatňovat zřetel nějaké schéma, které by předem jakýmkoli způsobem podvazovalo nezadatelné demokratické právo členů svobodně vybírat a demokraticky v tajných volbách volit do odborových orgánů takové zástupce, o nichž jsou přesvědčeni, že svými odbornými znalostmi, zkušenostmi, politickou vyspělostí a charakterovými vlastnostmi mají k tomu nejlepší předpoklady a také plnou důvěru. Očekáváme, že při výběru kandidátů do nových závodních výborů i vyšších odborových orgánů se přihlédne stejně k osobním kvalitám každého člena ROH, ať je politicky organizován nebo bez politické příslušnosti. Jedině to by podle mého soudu mělo být rozhodující měřítko a nikoli nějaký předem stanovený klíč, s nímiž máme koneckonců z minulosti nedobré zkušenosti.

● *Víme, kolik škody v minulosti napáchal nomenklaturní kádrový systém i v odborech, kdy do funkcí byli často dosazováni proti vůli členů funkcionáři, kteří pro dotyčnou funkci často neměli schopnosti ani předpoklady. Jak to bude v nových podmínkách?*

Snažili jsme se s touto praxí skoncovat již v jednom z prvních aktů obrodného procesu v odborech. V jednání a v závěrech přijatých na V. plenární schůzi ÚRO letošního roku bylo uloženo napravit vážné chyby v kádrové politice minulých let a pro demokratizaci vnitřního života vytvořit takové ovzduší, které zaručí demokratizaci výběru sestavování a schvalování kandidátek do odborových orgánů. Byla přijata zásada i nastoupena praxe, že za výběr vedoucích funkcionářů odpovídá orgán, který je do funkce volí. Návrh nového volebního řádu vychází z ryze demokratických principů a ze zásady respektování rovného postavení všech členů odborů.

Jestliže tyto zásady jsou nezbytné pro každou organizaci, pak pro odbory zvlášť. Vždyť právě ony představují živý organismus lidí a zájmů, a mají své politické místo ve společnosti určené i tím, že se v jejich vlastním prostředí a na jejich platformě tyto zájmy formulují a sjednocují demokratickými metodami a rovněž i prosazují metodami, jež jsou odborům vlastní.

Zásadní změnu proti dřívější kádrové politice, v níž se po léta podceňovala hlediska vzdělání, kvalifikace a schopnosti, musíme uplatňovat v tom, že napříště musí být pro hodnocení postavení a činnosti lidí rozhodující jejich pracovní zásluhy, pokroková společenská aktivita bez ohledu na příslušnost k té či oné třídě, vrstvě nebo politické straně.

CTK

VEČERNÍ PRAHA – 9. srpna 1968 – str. 1 a 3

Dluhy nejsou jenom břemenem!

Náš dlouhodobý dluh je 100 miliónů dolarů ●
Záleží na podnikavosti výroby

V poslední době se objevují u nás zprávy o tom, že určité západní banky nám nabízejí úvěr. Naposledy se zmínil tentokrát o »zprostředkovatelských snahách švýcarských bank, které už na podzim chtějí dát pražským reformistům k dispozici 13 miliard šilinků,« vídeňský list Express.

Jaká je pravda? O úvěrech jsme hovořili s prvním náměstkem generálního ředitele Státní banky čs. ing. Václavem Zahálkou.

Od doby, co padla u nás první zmínka o možnosti či potřebě úvěru, se obdobné zprávy vyskytují houfně. Vedle senzacechtivého Expressu se o tom diskutuje i v seriózních novinách jako Financial Times a dalších. Naznačovaná jednání jsou vždy spojována s různými evropskými bankami.

Zpráva Expressu neodpovídá skutečnosti?

Myslím, že ne. Nevěřím tomu. Ostatně o tom mě přesvědčuje i výše nabídky — tak velké úvěry totiž neposkytují žádné, ani kapitálově bohatší banky světa.

Hovoří se však o určitých jednáních...

Banky zcela samozřejmě jednají s bankovními centrálami světa. Ty jsou totiž rozhodující pro to, jaká je úvěrová politika vůči nám. Mluví se mnohdy o různých sumách — 200, 400, 500 mil. dolarů. Tyto úvahy jsou však často dost nekvalifikované — není totiž obvyklé, aby jednotlivé banky takové půjčky dávaly. Před časem např. získalo Rakousko úvěr od skupiny tří velkých amerických bank ve výši 100 miliónů dolarů. My jsme zatím vyslovené finanční úvěr nepoužívali, i když ho v budoucnosti nevylučujeme.

A státní úvěr na vyšší částku?

Státní úvěry se poskytují zcela výjimečně. Ač mají nižší úrokové sazby — pohybuje se kolem čtyř a půl procenta oproti bankovním pěti a půl až sedmi procentům — jsou to úvěry v podstatě politické.

Vraťme se však k bankovním úvěrům.

Dlouhodobé úvěry jsou státní, o nichž jsme hovořili, nadstátní z Mezinárodního měnového fondu, jehož, jak známo, nejsme členy, a bankovní, které jsou nejčastější. Bankovního charakteru jsou v podstatě i dodavatelské úvěry, které se běžně realizují při vývozu a dovozu zboží. Výrobce totiž většinou může dodávat na úvěr jedině na základě finanční podpory »své« banky. Československo vyváží a dováží, to znamená, že úvěry poskytuje při vývozu a samozřejmě i přijímá při dovozu. Mezinárodní dělba práce je bez úvěrové činnosti nemyslitelná.

V čem je tedy náš současný problém?

Kupodivu na celkem relativně malou zemi spíše — a to i dokonce ke vztahu ke kapitalistickým státům — jsme víc dlouhodobých úvěrů poskytovali než přijímali. V současné době jsme u kapitalistických států zadluženi zhruba 100 miliony dolarů. Na obdobný charakter vývozu jsme však poskytli úvěry za 300 miliónů dolarů. Malá země by zákonitě měla mít tento poměr obrácený. O to se snažíme. Na druhé straně jsme víc zadlužení krátkodobě a tím je naše platební bilance s kapitalistickými státy prakticky vyrovnaná.

Není to nic špatného být dlužníkem?

Uvedené údaje svědčí o tom, že jsme dlužník dobrý. Mimochodem — neexistuje případ, kdy jsme způsobili nějaké potíže; vždy jsme dostáli svým závazkům. Bez toho není možná spolupráce a naše banky zatím neselhaly.

Ekonomicky je nutný a správný takový vývoj, který povede k vyššímu dlouhodobému zadlužení Československa. Každoročně v posledních letech i podle budoucích předpokladů budou vzrůstat ročně úvěry při našem vývozu o 50 miliónů dolarů. Z toho vyplývá, že musíme také orientovat naše hospodářství, aby víc přijímalo úvěry ze zahraničí. Během čtyř až pěti let použijí naše podniky takto úvěrů nejméně za 300 miliónů dolarů.

Jak budou využity?

Na devizově návratné akce, které si na sebe samy vydělají. Počítáme, že ze dvou třetin se úvěr zaplatí vývozem, z jedné třetiny úsporou z dovozu. Čistý přínos navíc odhadujeme reálně na 50 až 60 miliónů dolarů. Domníváme se, že částka 300 miliónů by se dala ještě zvýšit. Záleží jen na podnikavosti naší výroby. Úvěrové možnosti existují, ze strany evropských bank je o nás zájem, jen hledáme podnikatele, kteří je dovedou využít. V tom je podstata.

A nakonec, které úvěry jsou pro nás nejvýhodnější?

Středně dlouhé úvěry, pěti až sedmileté, dlouhodobé spíše výjimečně do 10 let. Úvěry delší osmi let — myslíme-li na zlepšení struktury národního hospodářství — nejsou pro nás nezbytné. Nejrychlejší produkce devíz není ve velkých stavbách, ale v kvalitativním zlepšování struktury, v nadějných oborech, produkci navíc, nad možnosti naší potřeby.

Hovořil Fr. Větrovský

SVOBODNÉ SLOVO - 11. srpna 1968 - str. 1 a 2

13(238)XI.

Aby spravedlnost byla spravedlností

Dr. Bohuslav KUČERA

KDYBYCHOM minulé období chtěli hodnotit z hlediska postavení a úlohy práva v našem státě, museli bychom jej charakterizovat jako období závažného porušování práva. Dnes naši občané s ohromujícím úžasem se dovídají o šířce a hloubce deformací zákonnosti a právem se ptají, kde jsou kořeny, kde jsou příčiny takových nezákonných projevů a stavů, které jsou cizí naší tradici.

KOŘENY deformací zákonnosti nebyly zdaleka způsobeny snad jen špatným právem — špatnými zákony. Spočívaly především v systému osobní moci, v podceňování práva, v nesprávné aplikaci norem, v neúctě k právním normám. Sebelepší právo, sebelepší zákony jsou málo platny, nejsou-li dodržovány, neexistuje-li právní jistota, je-li právní cítění ve společnosti stlačeno na nejnižší míru.

Socialistickou zákonnost nepředstavoval jen ucelený právní řád, ale současně a možná především různé stranickopolitické směrnice, pokyny a instrukce různých státních orgánů a společenských organizací, vydávaných mnohdy v rozporu s ustanoveními zákonů.

S podceňováním úlohy práva šlo ruku v ruce podceňování právníků. To se projevovalo jak ve společenském, tak i materiálním postavení právníků. V závodech byli právníci zpravidla hůře honorováni než druzí pracovníci s vysokoškolským vzděláním. Platy soudců a advokátů, ačkoli šlo o pracovníky, jejichž činnost vyžadovala vysokou právní kvalifikaci a zkušenosti, byly pod mzdovým průměrem. Již samotné slovo právník mělo pejorativní příchuť a bylo nemálo pracovníků, kteří tohoto titulu raději nepoužívali.

Stručně shrnuto: podceňování práva a právníků v minulých dobách vedlo ke známým deformacím, vedlo k podstatnému oslabení demokracie. Uplynulá doba jasně prokázala, že právo a demokracie jsou spojité nádoby — že bez práva není demokracie. Systém politické demokracie není myslitelný bez vysoce vyspělých právních vztahů.

Demokratizační proces nastoupený v lednu t. r. přináší kvalitativní změny v nazírání na úlohu práva, na postavení právníků. Vývoj socialistické demokracie není myslitelný bez výstavby právního řádu a právních vztahů, bez jejich uskutečnění se stává jednou z hlavních podmínek úspěchu dalšího demokratizačního rozvoje.

Úlohu práva a postavení právníků v současné i budoucí době nelze řešit všeobecně, ale konkrétně ve všech oblastech našeho života. Jako ministr spravedlnosti chtěl bych hovořit k této otázce na úseku resortu justice, kde jak známo se deformace tak hluboce dotkly života mnoha našich občanů.

Jde o oblast nesmírně důležitou a citlivou, neboť pro demokratickou společnost jsou soudy právě tak potřebné jako parlament a správné a nezávislé rozhodování soudů odráží v sobě i stupeň demokracie ve společnosti.

Specifičnost soudů jako státních orgánů spočívá v tom, že jsou to orgány nemající administrativní byrokratický charakter, ale jejichž úkolem je řešit spor o právo. Jejich poslání není, aby zajišťovaly uskutečňování nějakých předpisů, aby uváděly do života nějaké direktivy, ale celá jejich činnost je zaměřena k tomu, aby pomáhaly v životě společnosti zajišťovat nerušený průchod pravdě a spravedlnosti.

V tomto smyslu je úkolem soudu nalézat právo, čímž je míněna správná aplikace, správné uplatňování zákonů v soudním řízení a rozhodování, neboť právo stává se skutečným právem teprve tehdy, jsou-li litery zákona přeměněny v životní děje. Tedy každé oklešťování pravomoci soudů v soudním řízení je vážným zásahem do právní sféry, vede ke snižování autority práva, právní jistoty a tím i demokratizace společnosti. Soudnictví se může vyvíjet plně jen v demokracii — v režimu založeném na osobní moci vytváří široký prostor pro kabinetní justici. Dokladem toho jsou známé deformace, které se též na úseku justice velmi výrazně projevily.

Ministerstvo spravedlnosti, za nejužší spolupráce s Nejvyšším soudem a pracovníky justice z krajů a okresů vypracovalo akční program, jehož realizace musí nezbytně vést k odstranění deformací minulosti, k posílení autority soudů, k posílení úlohy práva ve společnosti, k posílení právní jistoty v životě občanů. Konečným cílem tohoto programu je vytvořit takový stav, aby se soudy staly garantem práv a povinností občanů a to i proti neústavním zásahům státně administrativního charakteru, aby každý občan byl přesvědčen, že bude-li jeho právo narušováno, nalezne u soudu plnou podporu, ať je rušitelem jakýkoli orgán, či jakýkoli funkcionář.

To samozřejmě vyžaduje provést principiální změny v postavení soudců a soudů, jakož i řadu legislativních opatření.

Kardinální otázkou se stává důsledné prosazování principu soudcovské nezávislosti, bez něho totiž soud není soudem. Každý spor o právo mezi dvěma spornými stranami potřebuje objektivního a nezávislého rozhodčího, který určí, na čí straně je právo, bez zřetele na jeho subjekty.

Předpokladem právní jistoty našich občanů je správná aplikace správných norem správnými lidmi. Musíme proto vytvořit institucionální záruky pro to, aby všechny složky byly ve vzájemné rovnováze s cílem zajistit ochranu jednotlivce i společnosti. Zajištění skutečně nezávislého postavení soudců vyžaduje především vyhodnotit dosavadní způsob obsazování soudcovských funkcí a otázku jejich odpovědnosti.

Akční program vychází ze skutečnosti, že soudce z povolání vykonává svou funkci jako životní poslání, že výkonem jeho soudcovské funkce je určováno také jeho společenské postavení. Má-li být soudce skutečně nezávislý, pak je nutno uplatnit u soudců z povolání princip trvalosti jejich funkce. V akčním programu jsme rozpracovali několik alternativ, jak nejlépe zabezpečit ustanovení do funkce tak, aby to plně odpovídalo principu soudcovské nezávislosti.

Funkční období musí být co nejdelší, nejlépe doživotní, přičemž by zákon stanovil důvody, na základě kterých může být soudce odvolán nebo přeložen. Naproti tomu u soudců z lidu vytyčuje akční program princip rotace, čímž bude plněn cíl socialistické demokracie — zapojovat do řízení státu co nejširší okruh občanů.

Další závažnou otázkou je, čím soudce je při svém rozhodování vázán. Podle ústavy jsou soudci při svém rozhodování vázáni zákony a jinými právními předpisy, tedy kupř. i různými směrnicemi národních výborů. Podle našeho názoru smí být soudce vázán jen zákonem a nikoli též druhotnými normami, které jak dokazuje praxe, nebývají vždy v souladu s ustanoveními zákona.

Se zárukou soudcovské nezávislosti je též spjato materiální zabezpečení. Ve výši platu by mělo být vyjádřeno společenské postavení a význam soudcovské funkce tak, aby do soudcovských funkcí přicházeli nejkvalitnější právníci, to jest právně fundovaní, se širokými znalostmi života, lidé charakterově ucelení. Sebelepší záruky a institucionální opatření by nám nebyly mnoho platné, kdybychom nebyli s to je realizovat lidmi uvedených kvalit.

Vyjasnění a přezkoumání zasluhuje též vztah soudců ke státní správě. Nepodřízenost soudce komukoliv je základním znakem soudního systému. V rozporu s tím je např. ustanovení zákona o národních výborech, jež ukládá soudcům podávat národním výborům zprávy o činnosti, které pro na národních výborů projednávají. Bude třeba prověřit i další normy, které v tomto směru odporují principu soudcovské nezávislosti. Rovněž ministerstvu spravedlnosti nepřísluší zasahovat do vlastní soudní činnosti, ale jeho posláním, jako vrcholného představitele soudní správy, je vytvářet předpoklady pro to, aby soudnictví mohlo plnit své poslání, aby soudní systém jako celek odpovídal měnícím se podmínkám, zda, jak říkají staročeské anály — práva jdou.

Úlohu práva nutno posílit též v oblasti správního řízení, kde, jak ukazuje dosavadní praxe, občané velmi počítovali, že úloha práva není na výši a jejich víra v právní jistotu byla silně otupována. Bylo to způsobeno tím, že zde zejména ve sporných otázkách mezi občanem a státním orgánem chyběl objektivní a nezávislý rozhodčí, jímž měl být nezávislý soud. V minulosti tyto věci řešily správní soudy. I nyní se ukazuje nutnost, aby takováto rozhodnutí státní exekutivy posuzovaly nezávislé soudy.

SVOBODNÉ SLOVO – 15. srpna 1968 – str. 3

Nové postavení K 231

CO SE STALO s Klubem 231, sdružujícím někdejší politické vězně z padesátých let, nepodlehl nedávným útokům, existuje vůbec? — zeptali jsme se Viléma Hejla, vedoucího informační komise Klubu a nejmladšího člena jeho ústředního vedení.

„Dostali jsme se konečně, kam jsme se potřebovali dostat. Naši zástupci uzavřeli s představiteli vlády zásadní dohodu, podle níž se uskutečněním rehabilitace budou zabývat speciální útvary na národních výborech a ministerstvech. Utvoří se po dohodě mezi ministerstvem sociální péče a K 231. Těžištěm činnosti se stanou dočasné okresní organizace K 231, které budou uznány za zastupitelské orgány postižených občanů. Z předsedů okresních organizací se vytvoří orgány na úrovni krajů nebo snad později zemí, a na nejvyšší úrovni bude obdobné úkoly plnit ústřední výbor K 231."

Není to ústupek negativním tendencím vůči Klubu?

„Není. Od začátku jsme prohlašovali, že nejsme a nebudeme organizací politickou a že naše záměry jsou vyjádřeny heslem Aby se to už nikdy neopakovalo. V tom jsme byli zajedno s představiteli státu i KSČ. A proto se nyní v klidu soustředíme na činnost sociální a dokumentační."

Přestane tím znevažování vaší dokumentační činnosti?

„Právě tato dohoda počítá s dokumentační činností jako s činností mimořádně důležitou."

Někteří lidé posuzují kriticky rehabilitační zákon.

„Ačkoli jsme ho navrhovali v jiné formě, domníváme se, že splní, co se od něho očekávalo."

Jde tedy o nové postavení K 231?

„Jeho postavení se upřesnilo. Kdysi jsem napsal, že osud K 231 je osudem československé demokracie. Uzavřená dohoda naznačuje, že osud naší demokracie je v odpovědných rukou."

oš

SVOBODNÉ SLOVO – 15. srpna 1968 – str. 3

Právo na odpověď

RUDÉ PRÁVO ze dne 11. srpna reagovalo na náš článek z 8. 8. 1968, podepsaný dr. M. Jodlem CSc., ve kterém jmenovaný zaujal své stanovisko k rezoluci „99 z Pragovky". Dr. M. Jodl CSc. psalo Rudému právu odpověď na články, ve kterých byl osobně napaden. Jelikož však Rudé právo jeho stanovisko neotisklo, požádal o otištění ve Svobodném slově, aby mu tak bylo demokratickým způsobem zajištěno právo na odpověď.

K dopisům p. J. Smíška a dr. J. Koláře

1. V pátek dne 8. srpna 1968 jsem ve Svobodném slově neuveřejnil žádné „šestnáctiřádkové prohlášení" nazvané „Právo vrazit nůž do zad". Uvedený text je výňatek z mého dopisu redakci Svobodného slova, který jsem odsud ze sanatoria psal především proto, abych si zjistil adresu jednoho jubilanta, o němž Svobodné slovo těsně předtím přineslo pěkný článek. Vyjádřil jsem v tomto dopise i svůj postoj k případu „99", o jehož dozvucích Svobodné slovo předtím referovalo. Nebylo to, tedy žádné „prohlášení". Nepokládám se za tak významnou osobu, abych vydával „prohlášení". Svobodné slovo mělo upozornit, že jde o dopis. Za obsahem dopisu ovšem stojím.

2. Ve svém dopise odlišuji právní a mravní stránku věci. Nenavrhuji žádná „řešení", tím méně „otřesná, netolerantní", jak si dr. Kolář s rychlostí hodnou důležitější věci vykombinoval. Nepíši tam, že dotyční by měli být vystěhováni, ale píši, že se vyobcovali sami a že by se měli odstěhovat. To je rozdíl. Vždyť je přece nikdo nenutí, aby se nechali ohrožovat nějakou „plížící se kontrarevolucí".

3. Odlišných názorů se nebojím, za právo na odlišné názory, za demokratický a humanitní socialismus jsem za éry Novotného v Novém životě a v Literárních novinách řadu let, spolu s jinými a za těžkých podmínek (byl jsem ostře napaden i v Rudém právu) bojoval. Nepamatuji si, pane Smíšku, že bych vás viděl v těchto pokrokových řadách.

Vyprošuji si, aby mi p. Smíšek udělování lekce z demokracie a humanismu. Antisemitismus, fašisty a nacionální šovinisty nechť hledá p. Smíšek na pravém místě – najde je. (Může se zamyslet na příklad nad procesy proti lidem „židovského původu").

V případě „99" jde však o víc než o odlišnost názoru. Na tom trvám. V situaci, kdy republika, jejíž nové stranické vedení vrátilo socialismu lidskou tvář a nám nadějí (nevím ovšem, jestli p. Smíškovi), se ocitá ve vážném o h r o ž e n í, byl text dopisu „99", otištěného v moskevské Pravdě nožem do zad republiky a veřejnosti, která se v drtivé většině za nový kurs postavila. To jsou fakta. Morální soud z nich vyplývá zcela logicky.

4. P. Smíšek projevuje strach o osud signatářů, přestože dobře ví, že jim nebyl a nebude zkřiven vlásek na hlavě. Já osobně jsem proti sebemenšímu zákroku proti nim, protože mravní odsouzek padl nejvíc — ale to si přece zavinili sami.

5. Otázka pana Smíškova po mém členství v KSČ nemá s případem co dělat. Odpovím přesto: Jsem členem KSČ od května 1945, nejsem však komunista novotnovský, a zřejmě ani ne smíškovský. Ve straně jsem osobně nikdy nehledal koryto, nikoho jsem do kriminálu neposílal a pětitisícový osobní důchod pobírat nebudu. Musím ovšem přiznat, že jsem republiku nepřivedl na mizinu.

6. Nejsem povinen odpovídat p. Smíškovi ani na otázku, zda jsem se někdy prohlašoval za marxistu, respektive za marxistického sociologa — to nemá s uvedeným případem co dělat. Ještě letos má vyjít má kniha o teorii elity — ať odborníci posoudí sami. Pro mne to však není nejdůležitější problém, protože se ve své vědecké a publicistické činnosti snažím podřizovat se kritériím pravdy a nikoli apriorním kritériím jakéhokoli -ismu.

7. Se svým zuřivým povykem a volaním po zákroku generálního prokurátora a ministra vnitra se p. Smíšek kvalifikoval sám a jednoznačně.

Dr. Miroslav JODL, CSc.,
t. č. Vyšší Brod

MLADÁ FRONTA – 8. srpna 1968 – str. 5

Den v redakci

Včerejší redakční pošta byla značně pestrá. Převažovaly dopisy, v nichž si nám čtenáři stěžují na nejrůznější trampoty denního života. Ve tři hodiny ráno se vrátili letadlem z festivalu v Sofii naši redaktoři Zdeněk Domkář, Pavel Vitouš a fotoreportér Emil Fafek.

Došel nám také dopis, v němž redaktor ME Josef Hájek oznamuje, že odjel do Anglie a nehodlá se vrátit. Omlouvá se kolegům za nenadálý odchod a za komplikace, které jim tím způsobí, a vysvětluje důvody svého rozhodnutí. Píše, že není „ani politický emigrant, ani lehkomyslný dařlok". Odjíždí do Londýna, kde má ženu (Angličanku, se kterou se nedávno oženil v Praze), byt a možnost studovat, zatímco doma by byl sám a bez bytu. Jako další motiv uvádí trpké zkušenosti z doby, kdy byl vyšetřován v souvislosti s případem spisovatele Jana Beneše, neměl pak téměř dva roky opustit republiku a navíc byl nedávno Janem Benešem veřejně napadán. K tomu, že zvolil pro své přesídlení do Anglie nezákonný postup, poznamenává: „Snad je to zbytečné, a já bych byl jen rád, kdyby ano, jenže tentokrát jde o příliš mnoho a strach je někdy setrvačný pocit." Máš zřejmě, Josefe, k odchodu za Kanál své důvody. Konečně — kdo chce kam... Jsme však přesvědčeni, že jsi mohl a měl volit třeba zdlouhavější, ale zákonný postup a neuzavírat si zbytečně cestu zpět. V každém případě pociťujeme tvůj odjezd jako útok od věcí, o kterou — jak jsme se domnívali — šlo i Tobě.

MLADÁ FRONTA – 14. srpna 1968 – str. 7

Den v redakci

Včera dostala naše redakce 102 dopisy. Převažovaly „sháněčky" nedostatkového zboží, dotazy k cestám do zahraničí a možnosti práce v zahraničí. Ve stížnostech nespokojenost se službami a nekvalitní prací opraven. Došel nám i dopis našeho bývalého redaktora Josefa Hájka, který se v minulých dnech — jak jsme oznámili — rozhodl zůstat v Anglii. Sděluje nám z Londýna, že se již přihlásil na československém velvyslanectví a obdržel povolení k dlouhodobému pobytu ve Velké Británii; jeho pobyt v této zemi je tedy legální.

VEČERNÍ PRAHA – 13. srpna 1968 – str. 5

Otázky a odpovědi

V minulém týdnu jsme odpověděli na první sérii otázek, které byly vzneseny na improvizovaných shromážděních mladých lidí u Husova pomníku, na které však nebylo možno z časových důvodů ihned odpovědět.

OTÁZKA: Bude u nás obnovena činnost sociálně demokratické strany (pokud ne — proč)? Připustí obnovu komunistická strana? Ve světě je řada zemí, kde existují dvě marxistické strany.

ODPOVĚĎ: Bylo by předčasné odpovídat na otázku, zda komunistická strana chce či nechce připustit obnovu sociální demokracie, když tato otázka se zatím studuje a je ve stadiu jednání. Odkaz na poměry ve světě není argumentem, protože každá země — tudíž i naše — má vlastní specifiku. V případě vztahu KSČ a sociálně demokratické strany jsou u nás nejméně tyto specifické okolnosti.

a) **historický**, národně osvobozeneckým bojem za druhé světové války započatý proces sjednocování vedl k soustředění pracujících v KSČ, čehož výrazem byly již volby v roce 1946, kdy KSČ získala 40 % hlasů, zatímco SD pouhých 15 % (nejméně v českých zemích). Tento proces sjednocení v jedné straně — tj. v KSČ — vyvrcholil v roce 1948;

b) **sociální** sblížení životních podmínek různých vrstev obyvatelstva za posledních 20 let;

c) současné **vnitropolitické** okolnosti — obnovení sociální demokracie by v každém případě přivodilo velké politické napětí a mocenský boj, nepochybně s dalekosáhlými následky, jejichž tragický konec nelze vyloučit;

d) **mezinárodně politické** okolnosti — nelze opomenout, že rozbití stranickopolitické jednoty je jedním z hlavních zdrojů obav přátel v evropských socialistických zemích.

OTÁZKA: Jaké jsou perspektivy naší zahraniční politiky vůči Čínské lidové republice?

ODPOVĚĎ: Domníváme se, že vzájemné vztahy závisí v současné době více na zahraniční politice ČLR, Akční program Komunistické strany Československa i programové prohlášení vlády nečiní žádné apriorní zábrany vzájemných vztahů ke kterékoliv zemi — tedy ani vůči lidové Číně. Z naší strany je zájem na normálních vztazích se všemi zeměmi, které se chtějí řídit stejnými normami.

OTÁZKA: Nebyly manévry v SSSR, Polsku a NDR kulisou schůzky v Čierné? V NDR jsem viděl desítky tanků, jedoucích na jih.

ODPOVĚĎ: Kompetentní odpověď by mohly tazateli poskytnout pouze velící štáby těchto manévrů. Nám nezbývá než konstatovat, že tazatelovy obavy z vnějšího nátlaku na naši delegaci nebyly opodstatněné.

OTÁZKA: Domníváme se, že máme právo vědět, kolik dává naše vláda na Vietnam, když máme informace o výdajích USA.

ODPOVĚĎ: Spravedlivější než »dávat na Vietnam« zní »podporovat spravedlivý boj vietnamského lidu«, i když se to může zdát být frázovité. Pokud víme, desítky vlád podporují tu či onu stranu vietnamského konfliktu, aniž by zveřejňovaly faktické výdaje. Podobně činí i různé mimovládní organizace a instituce. Tazatel snad uzná, že jeho přirovnání s USA mírně kulhá, zváží-li rozdílnost úlohy, kterou tam obě země sehrávají. Vláda USA prostě nemůže neinformovat veřejnost o nejdelší a nejostudnější válce svých dějin. Konkrétně na otázku neodpovídáme — nevíme.

OTÁZKA: **Co soudí vedoucí soudruzi o Leninově názoru vysloveném v knize »Stát a revoluce« o honorování (platech) vysokých funkcionářů a veškeré byrokracii, tj. jejich snížení na úroveň dělnických mezd?**

ODPOVĚĎ: Tyto názory, zformulované ještě před Říjnovou revolucí, Lenin záhy, tváří v tvář nebezpečí všeobecné a škodící nivelizace, pozměnil. Svědčí o tom jeho boj o to, aby na vedoucích místech byli kvalifikovaní odborníci, kteří by také byli náležitě odměňováni vyššími platy. Leninovy původní názory se také nikdy — u nás ani nikde jinde — v praxi nerealizovaly. Mzdová nivelizace, o niž usilovali někteří funkcionáři v minulých letech, byla a je ostře kritizována. Tazateli by asi pěkně poděkovali i mladí absolventi vysokých škol, kteří jsou povoláni k tomu, aby zaujali odpovědná místa v řídící struktuře socialistické společnosti.

OTÁZKA: **Proč naši představitelé nežádali omluvu pro naše národy za osočování v tisku a rozhlase bratrských stran a sami jim na závěr děkovali?**

ODPOVĚĎ: Nebudeme-li akcentovat formální stránku věci, skutečnost, že výpady na náš vývoj se již ve sdělovacích prostředcích varšavských signatářů neobjevují, je nespornou odpovědí. Poděkovat za návštěvu patří k bontonu nejen v privátních domácnostech.

☆

Na zbývající otázky, vznesené na improvizovaných besedách u Husova pomníku a předané naší redakci jejich organizátory, odpovíme ještě v tomto týdnu. Zároveň upozorňujeme, že odpovídáním na tyto otázky splňujeme pouze náš sliby daný »výbor pražského Hydeparku«, ale nezřizujeme stálou rubriku otázek a odpovědí. To pochopitelně nevylučuje právo všech čtenářů vyjádřit svůj názor či požádat redakci o vysvětlení. Je v tradici našeho listu vážit si svých čtenářů.

Jednota názorů, slov a činů

Viděl jsem v neděli v časných ranních hodinách pochodovat asi 200 mladých lidí po Václavském náměstí. Vyjadřovali při své cestě, jejímž cílem bylo Staroměstské náměstí, upřímně a otevřeně svoje stanovisko ke skončeným poradám šesti v Bratislavě. Chci jim proto odpovědět stejně upřímně, i když nejsem jedním z těch, jimž byla výzva adresována.

Pokud jsem vám, přátelé, dobře rozuměl, šlo vám o to, vyjádřit svůj nesouhlas s výsledky zmíněných porad a konkrétně s obsahem přijatého společného prohlášení. Ti, kteří byli svědky vaší cesty Prahou, dobře porozuměli heslům: **Chceme fakta — nechceme plané fráze** anebo dokonce: **Nesouhlasíme s bratislavským komuniké.** Nemohu s vaším stanoviskem souhlasit. Podle mého názoru naše delegace jak v Čierné, tak v Bratislavě splnila všechno to, k čemu jsme ji svými podpisy a rezolucemi zavazovali. Více jsme nemohli ani čekat, ani chtít. Tím spíše mě zarazilo, když se ve vašich řadách ozývala i taková hesla: **To je zrada!, Škrtat podpisy!** Copak vy jste nechtěli, aby se vyjasnilo nedorozumění mezi námi a pěti signatáři dopisu z Varšavy? Copak vám nešlo o vytvoření předpokladů pro skutečnou bratrskou spolupráci se socialistickými státy na základě ekonomickém, politickém i obrany země v rámci Varšavské smlouvy? Vám nešlo, když jste se podepisovali pod výzvu občanů, o zachování suverenity, spojenectví, cesty k socialismu a o odchod zbytku sovětských vojsk z našeho území? To přece všechno jednání v Čierné a Bratislavě přineslo. Tím více nechápu, proč jste opakovaně skandovali heslo: **Šijou na nás boudu!** Rád bych znal, kdo a jakou na nás šije boudu. Zdá se mi, že to znamená vyslovení nedůvěry vedoucím představitelům, kteří neudělali nic méně, než že splnili požadavky a využili mandát, který jsme jim dali.

Souhlasím s vámi, že budeme muset znát řadu faktů z obou stran, ovšem myslím si, že je budeme také muset správně využít. Myslím si, že bychom měli mít víc trpělivosti, protože fakta, která potřebujeme, nám jistě odepřena nebudou. Vždyť v komuniké se přece nedá vyjádřit všechno, ale pouze zásadní otázky, nikoliv detaily. Mám však obavy, že mnozí z vás, mladí přátelé, nebudou s fakty a argumenty, které jistě v dohledné době dostaneme, spokojeni a že s nimi nebudou souhlasit. Opravňuje mě k tomu smysl jednoho z vašich hesel: ŠKRTAT PODPISY! To vyvolává naprosto oprávněně otázku, o co doopravdy šlo nejen vám, ale i mnoha jiným našim občanům, kteří se podepisovali pod známou výzvu předsednictvu ÚV KSČ. Nechci připomínat znovu všechna hesla na transparentech, nerad bych vám také vyčítal. Byl bych rád, abychom se všichni vždycky zamýšleli nad tím, co říkáme a co děláme, abychom nemuseli svá tvrzení a činy v krátké době odvolávat.

Jedno heslo mě zvlášť upoutalo: Chceme svobodu! Mohu vás ujistit, že já chci také svobodu a skutečnou, abych mohl otevřeně říkat a psát, co si myslím, a nebyl za to perzekvován a skandalizován. Nechci, aby se opakovala doba, kdy byli lidé, kteří se ničím neprovinili, často za svůj odlišný názor vězněni. Dejte do souladu známé heslo Chceme svobodu! s tím, že jste šli Václavským náměstím po kolejích, kde je cesta pro chodce uzavřená. Vaše počínání velmi shovívavě sledovali dva příslušníci VB. Za normálních okolností by měli nejen právo, ale povinnost vám chůzi tímto místem zakázat. Sami nejlépe víte, jak byste asi na podobný zákrok příslušníků VB reagovali, i když by stál zákon za nimi. Chodci, kteří byli svědky vaší cesty, vesměs přijímali vaše počínání nepříznivě. Jednotlivec dokonce chtěl, aby vás rozehnali. Nesouhlasím, aby podobné průvody byly zakazovány nebo rozháněny. Myslím si ale, že byste měli více respektovat veřejné mínění, pokud jde o vaše projevy a chování. Mohlo by se stát, že i kdybyste měli mnohdy pravdu, veřejné mínění by se od vás odvrátilo. Tolik jsem chtěl říci vám, mladí přátelé, kteří jste šli v manifestačním průvodu v neděli 4. srpna před šestou hodinou ranní, i všem, kteří jednají stejně jako vy.

Na závěr vysvětlení: Na Václavském náměstí jsem se vyskytoval v tuto časnou ranní dobu proto, že jsem doprovázel svého patnáctiletého syna, který odjížděl na Šumavu na lesní brigádu. Tím chci připomenout, že naše generace budovala svůj vztah k republice především na dobrovolné práci pro ni. Neměli bychom se k podobné práci vrátit?

V. Lukáš, Praha 6

VEČERNÍ PRAHA – 14. srpna 1968 – str. 1 a 2

NEVRACEJME SE k starým metodám

MV KSČ a OV KSČ v Praze 9 k situaci kolem dopisu z Pragovky

Praha (vl). *Předsednictvo městského výboru KSČ se dnes na své schůzi zabývalo zejména současnou politickou situací v hlavním městě, vývojem nálad mezi obyvatelstvem, situací kolem dopisu 99 zaměstnanců a rodinných příslušníků z Pragovky i některými živelnými akcemi na ulicích. Projednávání těchto politických otázek se účastnila také předsednictva obvodního výboru v Praze 9 a obvodního výboru vysokých škol.*

K současnému stavu, jak se vytvořil po uveřejnění dopisu 99 v sovětském tisku a po jeho odezvě u nás doma, zaujalo předsednictvo MV KSČ a předsednictvo OV KSČ v Praze 9 toto stanovisko:

»Naší veřejnosti je známo, že ve dnech jednání delegací KSSS a KSČ v Černé n. Tisou byl v moskevské Pravdě publikován dopis 99 zaměstnanců a rodinných příslušníků podniku Auto-Praga, který vyvolal velkou odezvu u pracujících podniku a ve veřejnosti. Současně je známo, že orgány podniku i jeho pracující obsah a smysl tohoto dopisu odmítli jako záležitost podepsaných s tím, že v poslednovém vývoji orgány a organizace strany a ROH i vedení podniku svými stanovisky a politikou podporovali politiku progresívních sil ve státě i ve straně. Předsednictvo městského i obvodního výboru KSČ v Praze 9 se shodují v tom, že zmíněný dopis byl politicky nevhodný, jednostranný a neodpovídající vývoji v politické situaci KSČ a v naší zemi. Především tento fakt vedl k širokému znepokojení veřejnosti, jež se později projevilo i silným psychologickým nátlakem na podnik Praga a jeho zaměstnance.

Dopis byl psán v období, kdy ještě nebylo známo, že dojde k jednání mezi delegacemi KSSS a KSČ v Černé. V každém případě však platí, že naše vnitřní, politické problémy mají být řešeny výhradně našimi politickými orgány a že ten, kdo s tím nebo oním nesouhlasí, neposlouží dobré věci, bude-li se obracet se svými názory na kohokoliv v zahraničí.

Politická neprozíravost pisatelů dopisu však nemůže být důvodem, aby se proti nim rozvinula kampaň žádající odvolání zúčastněných hospodářských pracovníků a propuštění dělníků ze zaměstnání. Nelze souhlasit s extrémními a štvavými náladami a je nutno odsoudit i štvavé anonymní dopisy, zasílané jak vedení podniku, tak jednotlivým funkcionářům. Podobné metody, které se uplatňovaly v minulosti, jsme odsoudili a nechceme, aby se podobné věci opakovaly dnes nebo v budoucnu. Bylo by to v protikladu s morálním obsahem demokratizace celé naší společnosti.

Jsme přesvědčeni, že každý, kdo opravdově usiluje o demokratické formy našeho života, si musí být vědom toho, že nemůžeme navazovat na netolerantnost předlednového systému, že musíme chránit právo každého občana na vlastní názor a jeho vyjádření, že nemůžeme pogromistickým tlakem nikoho nutit, aby přijal názory, s nimiž nesouhlasí, i když jsou to názory většiny. Chceme plně chránit svobodu osobnosti. Přirozená diferenci názorů vyvolává spory a diskuse. Ale ve všech těchto sporech a diskusích je nutné přísně chránit všechna politická, lidská i sociální práva každého občana. Jakékoliv porušení tohoto demokratického a humanistického principu udržuje a oživuje v naší společnosti právě ty postoje, které chceme beze zbytku překonat.

Předsednictvo městského výboru strany a obvodního výboru v Praze 9 však plně podporují ta opatření politických orgánů podniku, jež na základě politické odpovědnosti signatářů dopisu vedla k závěru až po odvolání z politických funkcí.

Jsme přesvědčeni, že pracující v závodě zjednají nápravu, že prokáží politickou vyspělost a tolerantnost k názorům jiných. V kolektivech závodů, stejně jako všude jinde, potřebujeme v současné době rozvahu a soustředění sil k pozitivní práci. Dozrává čas k tomu, abychom věnovali zvýšenou pozornost řešení našich hospodářských, pracovních a sociálních problémů. Bez dobré a efektivní výroby se neobejde žádná společnost, bez ní nelze rozvinout ani socialistickou demokracii.«

S tímto názorem se plně ztotožnili i přítomní představitelé vysokoškolského výboru KSČ.

V další části dnešní schůze vyslovilo předsednictvo MV KSČ souhlas s opatřeními, jež při plném respektování demokratických zásad svobody projevu musí na druhé straně zajistit pořádek v ulicích a náměstích hlavního města.

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY – 11. srpna 1968 – str. 4

NEDĚLNÍ ROZHLEDNĚRY

Devětadevadesátníci

Číst dějiny je moc užitečná věc. Historie se sice neopakuje, ale někdy si je podobná. Až podivuhodně. Posuďte sami.

Český a slovenský národ a mnoho dalších národů Evropy prožívaly v roce 1848 velké revoluční události. V Rakousku padl obávaný režim pověstného konzervativce Metternicha a celý národ, zvláště pak Pražané, se dožadovali vyhlášení konstituce čili ústavy, která měla zaručit, že období absolutistické centralistické vlády bude nahrazeno vládou, na níž se budou podílet zástupci lidu, zvolení do sněmu. V Praze se pořádaly bouřlivé meetingy a schůze na podporu nové vlády. Vídeň na jedné straně slibovala národům konstituci, ale na druhé straně čekala na vhodný okamžik, aby konstituční hnutí násilím potlačila. Toho úkolu se ujal generál Windischgrätz, věrný stoupenec Metternicha. Nejprve uspořádal provokační vojenskou přehlídku na Invalidovně. Pak obklopil Prahu dělostřelectvem, kterým, když došlo k střetnutí obyvatel, převážně studentů a dělníků, s vojskem Prahu ostřeloval. Marně stavěli Pražané barikády. Pražské bouře červnové byly potlačeny a nad Prahou vyhlášen stav obležení, přes osmdesát českých vlastenců uvězněno. Když se situace po měsíci uklidnila a Vídeň potřebovala podporu Čechů proti snahám Maďarů, souhlasila s propuštěním českých vězňů a s odvoláním výjimečného stavu nad Prahou. Ale co se nestalo! Skupina Pražanů sepsala petici generálu Windischgrätzovi, aby stanné právo nad Prahou nerušil, aby trvalo dál. To se samosebou Windischgrätzovi velmi hodilo, protože s mírným postupem nikdy nesouhlasil. Těch Pražanů, kteří petici podepsalo, bylo 67. To číslo se pak na desetiletí stalo symbolem reakcionářů a konzervativců. Chtělo-li se o někom říci, že je zpátečník, stačilo jedno slovo „sedmašedesátník" a víc nebylo třeba říkat.

V roce 1968 podepsalo rezoluci, již přetiskla moskevská Pravda, 99 občanů, z toho 60 zaměstnanců Pragovky a 36 jejich rodinných příslušníků. Konečně chceme demokracii a tak tedy každý má právo vyjádřit svůj názor. I ti, kteří by chtěli návrat Novotného policejního režimu. Mají-li lidé svobodu a mohou vyjádřit svůj názor, začínáme poznávat, kdo je kdo.

V Brně se nedávno konala schůzka konzervativců, kde volali po návratu jejich „zlatých časů", a kdo je proti nim, aby byl postaven ke zdi. Takový je jejich argument. Násilí a teror. Argumenty, které s oblibou užívali mocipáni minulých dvaceti let. Oni totiž jiné lepší argumenty neměli. Jak by také měli, když hospodářství republiky zhuntovali od deseti k pěti. Drželi proto lidi ve strachu a tím se zbavili kritiky a potřeby přesvědčit občany o správnosti své politiky.

Jen si všimněte, jak referují dnes odborníci o jednotlivých úsecích našeho národního hospodářství. Každá taková přednáška nebo interview se začíná tím, že situace v tom oboru je havarijní. A ti, kteří prohospodařili všechno a nesou na tom plnou odpovědnost, neboť měli absolutní moc, mají ještě dnes odvahu hovořit o straně a socialismu. Křičí, že mají obavy o osud strany a socialismus u nás, a zatím jim nejde o nic jiného než o ně samé. A právě tím jsou nebezpeční. Nechtějí o své pravdě diskutovat, chtějí donutit lidi k poslušnosti násilím. Je dobré si všimnout, kdo jsou tito hlasatelé násilí. Není třeba se jich bát, pokud nemají v rukou mocenské prostředky. Ty jim byly v lednu z rukou vzaty, oni však po nich touží dál. Je potřeba je znát a nevolit je ani do místních, ani do vrcholných institucí.

Monopol moci je pohodlná věc. Není třeba přesvědčovat, není třeba znát. Vládnout tedy může každý blbec. Tento dvacetiletý experiment přišel republiku draho. Ti lidé vynikali slepou poslušností a věrností dogmatickému stalinismu. Ten jim za to půjčoval neomezenou moc. Oni by však, o tom jsem přesvědčen, dokázali být stejně věrní jakémukoliv jinému ismu, který by jim tuto moc vrátil.

Vyprávěl mi jeden známý z Jihlavska, že vzhledem k své pracovní povinnosti hovoří se všemi pracovníky národních výborů na vesnicích a městečkách. Od nich se dověděl, že jistí funkcionáři z okresu po poradách a aktivech říkají jim mezi čtyřma očima, aby nic nedělali a čekali, protože do tří měsíců se to všechno obrátí zpět. I neobrátí, holenkové! Vás je 99, snad stovek nebo tisíc. Nás ostatních je 99 procent národa. Národa, který má své zkušenosti s „devětadevadesátníky" a dá si na ně dobrý pozor. Dnes už je jasné – a bylo to dokázáno – že není síly, jak říká soudruh Dubček, která by naši polednovou cestu mohla zastavit či vrátit zpět.

J. JUNGWIRTH

Bude-li demokracie ve straně, bude i v celé společnosti

Hovoříme s delegátem XIV. sjezdu KSČ, ing. V. Šolcem, předsedou JZD Stračov

XIV. sjezd Komunistické strany Československa bude významnou politickou událostí roku. Přípravy na něj jsou v plném proudu. Lidé na vesnicích mají mimořádný zájem, aby dál pokročila demokratizace našeho života a aby se už nikdy neopakovaly chyby, které znamenaly hrubé podceněni rolnické práce. Z okresu Hradec Králové je delegátem sjezdu ing. Václav ŠOLC, předseda JZD Stračov. Zeptali jsme se ho, jak se na sjezd připravuje a co by chtěl ze sjezdové tribuny říci:

○ Co vás jako dlouholetého zemědělského pracovníka v současné době nejvíce tíží a jaký máte vlastní názor na vývoj politiky strany s ohledem na blížící se XIV. sjezd KSČ?

Mám radost ze změn, ke kterým došlo po lednovém plénu ÚV KSČ. Těžce jsme nesli poručníkování některých stranických funkcionářů a jejich neomylnost. Kritizovali jsme formálnost a byrokracii i přímo neodpovědné a diletantské řízení národního hospodářství lidmi, kteří dávno zapomněli, že jsou lidu povinni skládat účty.

Přiznám se, že jsem nemohl uvěřit, že mohlo být spácháno tolik zla v oblasti porušování lidských práv lidmi, kteří si říkali komunisté. Nemohu však souhlasit s tím, že za všechny chyby a nedostatky politické a hospodářské by měla být na pranýř hanby postavena celá strana. Myslím si, že uplynulo již dost času, aby praví a hlavní viníci na všech stupních našeho politického života byli adresně odhaleni a potrestáni.

Kdybych dostal na XIV. sjezdu KSČ slovo v diskusi, vznesl bych požadavek, aby se strana co nejdříve vrátila k těm formám práce a politické činnosti, kdy vnitrostranická demokracie nebyla jen deklarována ve stanovách, aby všichni členové strany byli bez ohledu na své funkce a postavení rovnoprávní a stranické sekretariáty aby byly organizátorskými štáby, kam budou členové chodit z vlastní potřeby a ne na „koberec". Jsem přesvědčen o tom, že bude-li demokracie ve straně, bude i v celé naší společnosti.

○ Co považujete za hlavní současný ekonomický úkol v zemědělství?

Začnu z druhého konce. Spotřebitelé oprávněně kritizují vysoké ceny potravin. To však není vina jenom zemědělství. My zemědělci to můžeme ovlivnit jen lepší organizací, úsporou nákladů a vědečtějším řízením. Hlavní věcí je však zvýšení produktivity práce a snížení materiálových nákladů. To už není v našich silách. To je věc průmyslu. Dokud budeme pracovat vidlemi anebo špatnými a drahými stroji, dokud budeme draze platit hnojiva a ostatní potřeby včetně investic, do té doby nebude levných zemědělských výrobků. Do té doby mnohé zemědělské podniky nebudou také schopny rozšířené reprodukce v žádoucím rozsahu.

Chceme úroveň odměňování pracovníků v zemědělství na úrovni průmyslu, i další výhody, které mají jiná odvětví, jako je zavedení průmyslové kultury práce do zemědělství, úprava pracovní doby (volné soboty), a tím i zájem mladých lidí o práci v zemědělství.

Důkazem toho, jak se zemědělství „pomáhá", je i současné hodnocení obilí při výkupu. Protože např. pšenice vlivem počasí přezrály, ztratily sklovitost, jsou hodnoceny jako polomoučné, i když to jsou odrůdy polosklovité a sklovité s dobrou pekařskou hodnotou. Rozdíl v ceně je však nižší až o 25 Kčs za jeden cent. Tím přichází zemědělství o miliónové hodnoty.

Nebo jiný příklad. Zdravotnická osvěta neustále hlásá nutnost větší spotřeby ovoce a zeleniny. Dosavadní cenové rozpětí mezi výkupem a prodejem bylo veliké a v mnoha rodinách znemožňovala jeho vysoká cena, větší spotřebu. Důsledek: hodně ovoce a zeleniny každým rokem zůstává nesklizeno. A nyní další rána. Při poslední cenové úpravě od 1. srpna došlo ještě ke zdražení ovocných a zeleninových konzerv. Dokonce i zelí! A tak si myslím, že přes lékařské výzkumy a proklamace reklam si spotřebitelé budou tyto k životu nezbytné věci kupovat jen jako lahůdku nebo užívání. A takového rozhodnutí o zdražení je přinejmenším v rozporu se zdravým rozumem.

○ Jak zvýšit společenský význam zemědělství?

Zemědělství bylo diskriminováno nejen v ekonomice, ale i ve společenském uplatnění. Kolik zemědělců se v nedávné minulosti dostalo do vyšších stranických nebo státních funkcí? Ani zastoupení v Národním shromáždění nemáme dostatečné, o České národní radě ani nemluvě.

Jakým právem se např. dávala lázeňská péče zemědělcům jen v zimě? Raritou bylo a ještě je sociální zabezpečení rolníků. Cožpak je možné a lidské, aby lidé, kteří se v době budování naší socialistické společnosti starali o zabezpečení výživy občanů, lidé, kteří do družstev dali svá pole, zvířectvo i hospodářské budovy, zřekli se svých rodových tradic i staletého soukromovlastnického způsobu života, dostávali za celoživotní dřinu jenom almužnu 190 Kčs měsíčně, zatímco lidé, kteří sloužili i nepřátelskému režimu, dostávají o tisíc korun více a přitom jdou do důchodu ještě v plné životní svěžesti v 55 letech, zatímco zemědělec šel až v 65 letech a často oba tito lidé bydlí na jedné vesnici!

V napravení těchto křivd minulosti, které jsou v rozporu se zásadami lidských práv, musí být stát nápomocen. Proto já osobně kladu velkou naději do Svazu družstevních rolníků, který bude mít své zastoupení v Národní frontě. Dostanou-li se do vedení této organizace všude schopní, čestní a obětaví lidé, může v krátké době vydobýt zemědělcům to postavení a společenské uplatnění, které jim dávno patří.

Rozmlouval J. FALTA